

ข้อตกลงเกี่ยวกับบริการวิชาชีพ

ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ หรือ GATS นั้นมีกรอบการเจรจาในการเปิดตลาดครอบคลุมสาขาบริการ 12 สาขา ซึ่งหนึ่งในนั้นคือสาขาบริการธุรกิจ (Business Service) รวมถึงบริการวิชาชีพด้วย ในหลายประเทศมักจะสงวนบริการวิชาชีพนี้ให้เป็นอาชีพของคนในชาติ ด้วยเหตุผลเพื่อความมั่นคงของประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น แต่ปัจจุบันได้มีความพยายามที่จะลดข้อจำกัดในการประกอบกิจการวิชาชีพ และการเคลื่อนย้ายบุคลากรด้านวิชาชีพระหว่างประเทศทั้งในการเจรจาระดับพหุภาคี และระดับทวิภาคี

การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ ความตกลงการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างไทย-ออสเตรเลีย, สหรัฐอเมริกา-สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา-ชิลีในเรื่องบริการวิชาชีพ เพื่อวิเคราะห์ถึงแนวทางของกรอบการเจรจาการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต และศึกษาว่าการเปิดเสรีบริการวิชาชีพจะมีผลกระทบต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยหรือไม่ ในการศึกษาครั้งนี้ จะเน้นศึกษาใน 4 สาขาอาชีพ คือ บัญชี สถาปัตยกรรม วิศวกรรม และกฎหมาย เนื่องจากสาขาอาชีพเหล่านี้มีหลักความรู้พื้นฐานที่คล้ายคลึงกันทั่วโลกยกเว้นวิชาชีพกฎหมายที่แต่ละประเทศอาจใช้ระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพ และผู้ได้รับใบอนุญาตอาจมีโอกาสเคลื่อนย้ายการลงทุนและบุคลากรไปประเทศอื่นได้

8.1 ภาพรวมของบริการวิชาชีพ

8.1.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบริการวิชาชีพในประเทศไทย

ในการศึกษาครั้งนี้ จะเน้นศึกษาเฉพาะวิชาชีพนักบัญชี วิศวกร สถาปนิก และนักกฎหมาย (รวมถึงผู้ให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย) กฎหมายบริการวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง มีดังต่อไปนี้

- พ.ร.บ. การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 (พ.ร.ฎ. กำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ. 2522)
- พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542
- พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522
- พ.ร.บ. วิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547
- พ.ร.บ. การบัญชี พ.ศ. 2543
- พ.ร.บ. วิศวกร พ.ศ. 2542
- พ.ร.บ. สถาปนิก พ.ศ. 2543
- พ.ร.บ. ทนายความ พ.ศ. 2528

การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบริการวิชาชีพแบ่งได้ 2 ส่วน คือ ส่วนแรกจะเกี่ยวข้องกับบริการของนักวิชาชีพ และส่วนที่สองจะเกี่ยวข้องกับสำนักงานบริการวิชาชีพต่างๆ ดังรายละเอียดดังนี้

ในมาตรา 6 ตาม พ.ร.บ. การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 ได้ห้ามคนต่างด้าวทำงานใน 39 อาชีพสงวนไว้แต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมแรงงานหรือเจ้าพนักงานซึ่งอธิบดีมอบหมาย ซึ่งเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกากำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ. 2522 อาชีพสงวนนั้นหมายรวมถึงอาชีพบัญชี วิศวกรรมสาขาโยธา สถาปัตยกรรม กฎหมาย เป็นต้น ดังนั้นคนต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยไม่สามารถเป็นนักบัญชี วิศวกรโยธา สถาปนิก และนักกฎหมายได้ แม้กฎหมายวิชาชีพเฉพาะได้เปิดช่องให้ผู้ที่ไม่มีสัญชาติไทยสามารถให้บริการในประเทศไทยได้แล้วก็ตาม โดยแต่ละบริการวิชาชีพมีการกำหนดคุณสมบัตินักวิชาชีพดังนี้¹ (ดูคุณสมบัติของผู้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพดังตารางที่ 8.1)

Ø กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับบริการบัญชี

กฎหมายวิชาชีพทางบัญชีกำหนดให้นักบัญชีที่จะสามารถสอบบัญชีได้จะต้องเป็นผู้สอบบัญชีที่ได้รับอนุญาต (Certified Public Accountant หรือ CPA) ซึ่งสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยเป็นผู้จัดสอบใบอนุญาต โดยมีวิชาสอบ 4 วิชา คือ บัญชี, การสอบบัญชี, กฎหมายที่ใช้ในวิชาชีพบัญชี และการใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดทำและตรวจสอบบัญชี โดยผู้มีสิทธิ์สอบใบอนุญาต จะต้องเป็นสมาชิกสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, มีวุฒิปริญญาตรีด้านการบัญชีจากสถาบันที่สมาคมฯ รับรอง, มีประสบการณ์สอบบัญชี 5 ปีขึ้นไป และเข้าหลักสูตรอบรมที่จัดโดยสมาคม เป็นต้น

นอกจากนี้ แม้กฎหมายอนุญาตให้ผู้ที่ไม่มีสัญชาติไทยเป็นผู้สอบบัญชี และผู้ตรวจบัญชีได้ แต่กฎหมายกำหนดว่าต้องมีความรู้ภาษาไทยเพียงพอที่จะทำบัญชีหรือรายงานเป็นภาษาไทยได้ จึงถือเป็นข้อจำกัดทางอ้อมที่จะกีดกันคนต่างชาติไม่ให้อำนาจทำงานในไทยได้ เพราะคงเป็นเรื่องยากที่คนต่างด้าวจะสามารถรู้ภาษาไทยได้อย่างถ่องแท้ ปัจจุบันคาดว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยจำนวน 3,000 กว่าคน ซึ่งยังถือว่ามียังมีจำนวนค่อนข้างน้อย

Ø กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับบริการวิศวกรรม

ตาม พ.ร.บ. วิศวกร พ.ศ. 2542 ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมแต่ละสาขามี 4 ระดับ คือ

1. ภาควิศวกรพิเศษ (Corporate Engineer) สามารถอำนวยการก่อสร้างได้ แต่ไม่สามารถออกแบบได้²

¹ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. รายงานฉบับที่ 1 โครงการศึกษาการลงทุนและการเปิดเสรีภาคบริการในการเจรจา JTEPA ระยะที่ 2. 2548

² เน้นสำหรับผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (โดยเฉพาะ ปวช. และปวส.)

2. ภาควิศวกร (Associate Engineer) สามารถออกแบบการก่อสร้างอาคารไม่เกิน 3 ชั้น และอาคารก่อสร้างได้
3. สามัญวิศวกร (Professional Engineer) สามารถออกแบบการก่อสร้างโดยไม่จำกัดขนาด และอาคารก่อสร้างได้
4. วุฒิศวกร (Chartered Engineer) นอกจากจะสามารถออกแบบการก่อสร้าง และ อาคารก่อสร้างได้แล้ว ยังสามารถเริ่มการก่อสร้างได้แม้ยังไม่ได้รับใบอนุญาตก่อสร้าง

ผู้มีสิทธิ์ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมในสาขาที่ควบคุมจะต้องเป็นสมาชิกสามัญของสภาวิศวกร ซึ่งจะต้องมีสัญชาติไทย แต่คนต่างด้าวสามารถขอใบอนุญาตเป็นภาควิศวกรพิเศษได้ แต่จะมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่จำกัดกว่าคนไทย ณ วันที่ 31 มกราคม 2547 ประเทศไทยมีจำนวน ภาควิศวกร 112,707 คน, ภาควิศวกรพิเศษ 5,675 คน, สามัญวิศวกร 13,333 คน และ วุฒิศวกร 3,520 คน

๐ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับบริการสถาปัตยกรรม

ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปนิกมี 4 ระดับคือ

- 1) ภาควิศวกรสถาปนิกพิเศษ (Corporate Architect) ซึ่งยังไม่มีข้อกำหนดแน่ชัดถึงขอบเขตงานด้านวิชาชีพที่สามารถดำเนินการได้ แต่จัดเตรียมไว้เพื่อรองรับผู้ที่ไม่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นหลัก และสำหรับคนต่างด้าวในกรณีที่มีการเปิดเสรี
- 2) ภาควิศวกรสถาปนิก (Associate Architect) ซึ่งสามารถลงนามรับรองในโครงการก่อสร้างพื้นที่ไม่เกิน 1,000 ตารางเมตร และการออกแบบภูมิทัศน์ขนาดไม่เกิน 50 ไร่
- 3) สามัญสถาปนิก (Professional Architect) ซึ่งสามารถลงนามรับรองในโครงการก่อสร้าง และออกแบบพื้นที่ภูมิทัศน์โดยไม่จำกัดขนาดพื้นที่
- 4) วุฒิสถาปนิก (Chartered Architect) ซึ่งสามารถลงนามรับรองในโครงการก่อสร้างโดยไม่จำกัดขนาดพื้นที่ และเริ่มก่อสร้างได้แม้ยังไม่ได้รับใบอนุญาตก่อสร้าง

ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปนิกที่เป็นบุคคลธรรมดาต้องเป็นสมาชิกสามัญหรือสมาชิกวิสามัญของสภาสถาปนิก และถ้าขาดจากสมาชิกภาพเมื่อใดให้ใบอนุญาตของผู้นั้นสิ้นสุดลง นอกจากนี้ ผู้มีสิทธิ์ได้รับใบอนุญาตจะต้องเป็นสมาชิกสามัญของสมาคมสถาปนิกสยาม ซึ่งจะต้องมีสัญชาติไทย ทั้งนี้ ในการสอบเพื่อรับใบอนุญาต ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องสอบ 6 ชุติวิชา คือ ออกแบบสถาปัตยกรรม, วัสดุและวิธีการก่อสร้าง, โครงสร้างอาคาร, งานระบบอาคาร, วิชาปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม, ความรู้พื้นฐานทางสถาปัตยกรรม และต้องได้คะแนนแต่ละชุตติวิชาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60

ในกรณีที่เป็นคนต่างชาตก็อาจสามารถเข้ามาทำงานเป็นภาควิศวกรสถาปนิกพิเศษได้หากสภาสถาปนิกออกข้อบังคับให้สามารถทำงานได้ในลักษณะคล้ายคลึงกับข้อบังคับของสภาวิศวกรที่กำหนดให้คนต่างด้าวสามารถเป็นภาควิศวกรพิเศษได้

ในปี 2548 ไทยมีสถาปนิกที่ได้รับใบอนุญาตที่เป็นภาควิศวกรสถาปนิกจำนวน 10,235 คน สามัญสถาปนิกจำนวน 2,076 คน และวุฒิสถาปนิกจำนวน 482 คน

๐ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับบริการทางกฎหมาย

ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 กำหนดว่าผู้ที่สามารถเป็นทนายความในศาล และลงนามรับรองในนิติกรรมสัญญา จะต้องมิใช่ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทนายความ (ตัวทนาย) ซึ่งออกโดยสภาทนายความ³ ซึ่งผู้มีสิทธิ์รับใบอนุญาตจะต้องมีสัญชาติไทย สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมายจากสถาบันที่สภาทนายความรับรอง ต้องสอบและฝึกงานเป็นภาษาไทย และต้องผ่านการฝึกอบรมมารยาททนายความที่จัดโดยสภาทนายความ⁴

ด้วยข้อจำกัดดังกล่าว นักกฎหมายต่างชาติจึงไม่สามารถให้บริการกฎหมายในนาม "ที่ปรึกษาทนายความ" ได้ แต่ในทางปฏิบัติ นักกฎหมายต่างชาติก็ยังเข้ามาทำงานได้โดยใช้ชื่ออื่นแทน เช่น "ที่ปรึกษาการลงทุน" และ "ที่ปรึกษาธุรกิจต่างประเทศ" เป็นต้น โดยทั่วไป นักกฎหมายต่างชาติจะเข้ามาให้บริการตรวจสอบนิติกรรมต่างๆ เช่น สัญญาการร่วมทุน และการซื้อขายยอดใหญ่ๆ เป็นต้น โดยเข้ามาประกอบวิชาชีพในระยะสั้น ไม่ได้มาอยู่ประจำ และไม่มีเจตจำนงที่จะตั้งสำนักงานในประเทศไทย เพราะสามารถรับค่าปรึกษาเป็นรายชั่วโมงอยู่แล้ว

กล่าวโดยสรุปแล้ว หากประเทศไทยต้องการเปิดเสรีโดยให้คนต่างด้าวที่เป็นนักบัญชี วิศวกร และสถาปนิกสามารถเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้ รัฐก็สามารถดำเนินการโดยการแก้พระราชกฤษฎีกาที่กำหนดห้ามคนต่างด้าวทำงานเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เนื่องจากกฎหมายวิชาชีพเฉพาะได้รองรับการเปิดเสรีนี้อยู่แล้วโดยอนุญาตให้คนต่างชาติสามารถประกอบวิชาชีพเหล่านั้นได้ ยกเว้นอาชีพทนายความที่กำหนดให้ต้องมีสัญชาติไทยเท่านั้น

สำหรับการลงทุนของสำนักงานบริการวิชาชีพต่างชาตินั้น พ.ร.บ.การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ได้ห้ามผู้ประกอบการต่างด้าวประกอบกิจการแข่งกับคนไทยในธุรกิจที่ยังไม่มีความพร้อมที่จะแข่งขัน ซึ่งรวมถึงบริการกฎหมาย บัญชี วิศวกรรมและสถาปัตยกรรมตามที่ระบุไว้ในบัญชีสาม ยกเว้นจะได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้าโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว หรือขออนุญาตจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน หรือมีสนธิสัญญาที่อนุญาตให้ทำได้ เช่น สนธิสัญญาทางไมตรีไทย-สหรัฐอเมริกา หรือมีการร่วมลงทุนกับหุ้นส่วนคนไทย โดยต่างชาติถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 49

³ ก่อนพร.ทนายความปี 2528 เนติบัณฑิตยสภาเป็นผู้ออกใบอนุญาต

⁴ ข้อมูลจากสภาทนายความแจ้งว่า มีทนายความไทยในประเทศไทย 46,472 คน ณ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2548

ตารางที่ 8.1 สาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบริการวิชาชีพ

กฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย
พ.ร.บ.การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521	<ul style="list-style-type: none"> ห้ามคนต่างด้าวทำงานใน 39 อาชีพสงวน ได้แก่ งานด้านบัญชี กฎหมายยกเว้นงานชั้นอนุญาโตตุลาการ วิศวกรรมโยธา สถาปัตยกรรม มัคคุเทศก์ เป็นต้น (มาตรา 6) ใบอนุญาตที่ออกให้แก่คนต่างด้าวเข้ามาทำงานชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองให้มีอายุเท่าระยะเวลาที่คนต่างด้าวได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักร ส่วนใบอนุญาตที่ออกให้แก่คนต่างด้าวตามกฎหมายการส่งเสริมการลงทุน หรือกฎหมายการนิคมอุตสาหกรรมให้มีอายุเท่าระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานตามกฎหมายนั้น ๆ (มาตรา 13)
พ.ร.บ.การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายนี้ใช้บังคับกับคนต่างด้าวที่ถือหุ้นรวมกันตั้งแต่ร้อยละ 50⁵ ในทางตรงกันข้ามกรณีที่คนต่างชาติถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 50 จะไม่เข้าข่ายกฎหมายนี้ซึ่งหมายความว่าสามารถประกอบกิจการใดๆ ก็ได้ในประเทศไทยหากไม่มีกฎหมายเฉพาะใดกำหนดห้ามไว้ คนต่างด้าวที่ถือหุ้นรวมกันตั้งแต่ร้อยละ 50 ห้ามประกอบธุรกิจตามที่กำหนดไว้ในบัญชีหนึ่ง บัญชีสอง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก ร.ม.ว. โดยการอนุมัติของ ครม. และบัญชีสาม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ซึ่งในบัญชีสามได้ห้ามคนต่างด้าวประกอบกิจการในธุรกิจที่คนไทยยังไม่มีความพร้อมที่จะแข่งขัน เช่น การทำกิจการบริการทางบัญชี การทำกิจการบริการทางกฎหมาย การทำกิจการบริการทางสถาปัตยกรรม และการทำกิจการบริการทางวิศวกรรม (มาตรา 8) ในกรณีที่มีเงื่อนไขของสนธิสัญญา (เช่น Treaty of Amity) เรื่องคนต่างด้าวให้เป็นไปตามสนธิสัญญานั้น จะไม่บังคับใช้ตามกฎหมายประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว (มาตรา 10) เงื่อนไขหุ้นขั้นต่ำที่คนต่างด้าวใช้ในการเริ่มต้นประกอบธุรกิจในประเทศไทยต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 2 ล้านบาท ในกรณีที่เป็นการประกอบธุรกิจที่ต้องได้รับอนุญาตตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ จะต้องมีหุ้นขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 3 ล้านบาท (มาตรา 14) คนต่างด้าวที่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลสามารถเข้ามาทำงานในไทยได้เป็นการชั่วคราว (มาตรา 16)
พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522	<p>คนต่างด้าวที่เข้ามาชั่วคราว จะต้องเข้ามาเพื่อ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การธุรกิจ(อยู่ได้ไม่เกิน 1 ปี) 2. การลงทุนที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทยที่เกี่ยวข้อง (อยู่ได้ไม่เกิน 2 ปี) 3. การลงทุนหรือการอื่นที่เกี่ยวกับการลงทุนภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน (ตามระยะเวลาคณะกรรมการ BOI อนุญาต) 4. การปฏิบัติงานด้านช่างฝีมือหรือผู้เชี่ยวชาญ(อยู่ได้ไม่เกิน 1 ปี) <p>โดยการทำงานในข้อ 1 2 และ 4 กรณีจำเป็นที่ต้องอยู่ต่อ จะสามารถต่ออายุอยู่ต่อได้ครั้งละไม่เกิน 1 ปี (มาตรา 34-35)</p>
พ.ร.บ.วิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 และ พ.ร.บ.การบัญชี พ.ศ. 2543	<p>ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ต้องมีคุณสมบัติดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นสมาชิกสภาวิชาชีพบัญชี 2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี 3. มีสัญชาติไทย หรือในกรณีเป็นผู้ไม่มีสัญชาติไทยจะต้องมีความรู้ภาษาไทยดีพอที่จะสามารถสอบบัญชีและจัดทำรายงานเป็นภาษาไทยได้ และมีภูมิลำเนาในประเทศไทย และได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

⁵ กฎหมายนี้ใช้บังคับกับคนต่างด้าว ซึ่งเป็น 1) บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย 2) นิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในประเทศไทย 3) นิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทยโดยมีบุคคลตาม (1) หรือ นิติบุคคลตาม (2) เป็นผู้ถือหุ้นรวมกันตั้งแต่ร้อยละ 50

กฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย
	<p>4. ผ่านการทดสอบ และการฝึกหัดงานเป็นเวลาต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 3 ปี และมีเวลาฝึกหัดงานไม่น้อยกว่า 3,000 ชั่วโมง</p> <p>5. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก...</p> <p>6. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย</p> <p>7. มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี (คือ ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต และไม่ประกอบอาชีพอื่นที่ไม่เหมาะสม หรือทำให้ขาดความเป็นอิสระในหน้าที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต</p> <p>ผู้ทำบัญชี ต้องมีคุณสมบัติดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นสมาชิกสภาวิชาชีพบัญชี หรือผู้ขึ้นทะเบียนไว้กับสภาวิชาชีพบัญชี 2. มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย 3. มีความรู้ภาษาไทยเพียงพอที่จะทำบัญชีเป็นภาษาไทยได้ 4. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก... 5. มีคุณวุฒิการศึกษาตามที่กำหนดในข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี 6. ไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่น ตามที่กำหนดในข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี (เช่น ในกรณีคนต่างตัวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีและกฎหมายภาษีอากรของไทย)
พ.ร.บ.วิศวกร พ.ศ. 2542	<p>ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมแต่ละสาขามี 4 ระดับ คือ (1) วุฒิวิศวกร (2) สามัญวิศวกร (3) ภาควิศวกร และ (4) ภาควิศวกรพิเศษ⁶ โดย</p> <p>ภาควิศวกร ต้องมีคุณสมบัติดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นสมาชิกสามัญสภาวิศวกร (ต้องมีสัญชาติไทย) 2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี 3. มีสัญชาติไทย 4. มีความรู้ในวิชาชีพวิศวกรรมโดยได้รับปริญญา, ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรเทียบเท่าปริญญา ในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ที่สภาวิศวกรรับรอง 5. ไม่เป็นผู้ประพฤติผิดจรรยาบรรณ อันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ 6. ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่กระทำโดยประมาท หรือลหุโทษ 7. ไม่เป็นผู้มีจิตพินเพื่อนไม่สมประกอบ หรือไม่เป็นโรคที่กำหนดตามข้อบังคับสภาวิศวกรว่าด้วยโรคต้องห้าม... 8. ผ่านการทดสอบความรู้ระดับภาควิศวกร และการอบรมและทดสอบความรู้เกี่ยวกับความพร้อมในการประกอบวิชาชีพ <p>ภาควิศวกรพิเศษ ต้องมีคุณสมบัติดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กรณีเป็นสมาชิกสามัญ จะต้อง 1) มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี 2) มีสัญชาติไทย และ 3) มีความรู้ในวิชาชีพวิศวกรรมโดยได้รับปริญญา, ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรเทียบเท่าปริญญาในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ที่สภาวิศวกรรับรอง 2. กรณีเป็นสมาชิกวิสามัญ (สำหรับผู้ไม่มีสัญชาติไทย) จะต้อง 1) มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี และ 2) เป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับวิชาชีพวิศวกรรม 3) มีหลักฐานของทางราชการที่อนุญาตให้อยู่อาศัยในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 6 เดือน มาประกอบการพิจารณา 3. กรณีเป็นสมาชิกสามัญและวิสามัญ จะต้อง

⁶ ระดับชั้นแรกของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม จะอยู่ในระดับภาควิศวกร หรือระดับภาควิศวกรพิเศษ (เช่น ในกรณีของคนต่างตัว) หลังจากมีประสบการณ์ทำงานตามที่กำหนดแล้ว เฉพาะระดับภาควิศวกรเท่านั้นที่สามารถทำการทดสอบเลื่อนระดับชั้นเป็นระดับสามัญวิศวกร และระดับวุฒิวิศวกรได้ตามลำดับ

กฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย
	<ul style="list-style-type: none"> ● มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีในสาขาวิศวกรรมศาสตร์หรือเทียบเท่าขึ้นไป และจะต้องมีผลงานในลักษณะที่ยื่นคำขอไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือ 2) วุฒิ ปวส. หรือเทียบเท่าที่เกี่ยวกับวิชาชีพวิศวกรรมที่ผู้ยื่นขอจะต้องมีผลงานและประสบการณ์ตรงกับลักษณะงานที่ขอไม่น้อยกว่า 4 ปี หรือ 3) วุฒิ ปวช. หรือเทียบเท่าที่เกี่ยวกับวิชาชีพวิศวกรรม ที่ผู้ยื่นขอจะต้องมีผลงานและประสบการณ์ตรงกับลักษณะงานที่ขอไม่น้อยกว่า 6 ปี หรือ 4) วุฒิ ปวช. หรือเทียบเท่าในสาขาอื่นที่ไม่เกี่ยวกับวิชาชีพวิศวกรรมหรือวุฒิต่ำกว่าระดับ ปวช. จะต้องมีผลงานในลักษณะงานที่ยื่นคำขอไม่น้อยกว่า 10 ปี ● ไม่เป็นผู้ประพฤติผิดจรรยาบรรณ อันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ ● ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่กระทำโดยประมาท หรือ ลหุโทษ ● ไม่เป็นผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือไม่เป็นโรคที่กำหนดตามข้อบังคับสภาวิศวกรว่าด้วยโรคต้องห้าม... ● ผ่านการทดสอบความรู้ระดับภาคีวิศวกรพิเศษ และการอบรมและทดสอบความรู้เกี่ยวกับความพร้อมในการประกอบวิชาชีพ <p>สามัญวิศวกร ต้องแสดงปริมาณและคุณภาพผลงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมระดับภาคีวิศวกรไม่น้อยกว่า 3 ปี</p> <p>วุฒิวิศวกร ต้องแสดงปริมาณและคุณภาพผลงานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมระดับสามัญวิศวกรไม่น้อยกว่า 5 ปี</p> <p>กล่าวโดยสรุป ผู้ขอรับใบอนุญาตที่เป็นบุคคลธรรมดา จะต้องมีความสอดคล้องที่กล่าวมาข้างต้น คือ 1) เป็นสมาชิกสามัญ หรือสมาชิกวิสามัญของสภาวิศวกร 2) มีสัญชาติไทย ในกรณีเป็นผู้ไม่มีสัญชาติไทยจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับวิชาชีพวิศวกรรมและมีหลักฐานของทางราชการที่อนุญาตให้อยู่อาศัยในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 6 เดือน มาประกอบการพิจารณา เป็นต้น</p> <p>ผู้ขอรับใบอนุญาตที่เป็นนิติบุคคลไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลซึ่งมีทุนเป็นของคนต่างด้าวจำนวนเท่าใด จะต้องมีความสอดคล้องดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในราชอาณาจักร (2) นิติบุคคลนั้นต้องมีผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ดังต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> ● ผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือ ● กรรมการของบริษัทจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือ ● สมาชิกในคณะผู้บริหารของนิติบุคคลจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือ ● หุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วน หรือ ● กรรมการผู้จัดการของบริษัท หรือ ● ผู้มีอำนาจบริหารแต่ผู้เดียวของนิติบุคคล (3) ไม่เป็นนิติบุคคลผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ล้มละลาย (4) ไม่ดำเนินการหรือประพฤติผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ (5) ไม่เข้าข่ายลักษณะต้องห้ามอื่น
พ.ร.บ. สถาปนิก พ.ศ. 2543	<p>ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมแต่ละสาขามี 4 ระดับ คือ (1) วุฒิสถาปนิก (2) สามัญสถาปนิก (3) ภาคีสถาปนิก และ (4) ภาคีสถาปนิกพิเศษ โดยคนต่างด้าวสามารถเป็นภาคีสถาปนิกพิเศษได้เช่นเดียวกับภาคีวิศวกรพิเศษ</p> <p>ผู้ขอรับใบอนุญาตที่เป็นบุคคลธรรมดา จะต้องมีความสอดคล้องต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) เป็นสมาชิกสามัญ หรือสมาชิกวิสามัญของสภาสถาปนิก

กฎหมาย	สาระสำคัญของกฎหมาย
	<p>(2) มีสัญชาติไทย ในกรณีเป็นผู้ไม่มีสัญชาติไทยจะต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว หรือได้รับสิทธิการทำงานในโครงการของรัฐบาล องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือได้รับเอกสิทธิทางการทูต หรือเคยได้รับใบประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมมาก่อน โดยต้องมีความรู้ในวิชาชีพสถาปัตยกรรม ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปในวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่สภาสถาปนิกรับรองตามประกาศสภาสถาปนิก หรือเทียบเท่าตามมติของคณะกรรมการสภาสถาปนิก</p> <p>(3) มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี</p> <p>(4) ผ่านหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมแต่ละระดับในแต่ละสาขาตามที่กำหนดในข้อบังคับสภาสถาปนิก</p> <p>(5) ผ่านการอบรมและทดสอบความรู้เกี่ยวกับหลักปฏิบัติเบื้องต้นในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสถาปัตยกรรม ในหลักสูตรที่สภาสถาปนิกรับรอง</p> <p>(6) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก...</p> <p>(7) ไม่อยู่ในระหว่างถูกศาลสั่งห้ามประกอบวิชาชีพ</p> <p>(8) ไม่เป็นผู้ต้องห้ามมิให้ยื่นขอรับใบอนุญาตตาม มาตรา 65 วรรคแรกแห่ง พ.ร.บ.สถาปนิก พ.ศ.2543</p> <p>ผู้ขอรับใบอนุญาตที่เป็นนิติบุคคลจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้</p> <p>(1) มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในราชอาณาจักร</p> <p>(2) มีวัตถุประสงค์ในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามที่ระบุไว้ในรายการจดทะเบียนนิติบุคคล หรือในหนังสือบริคณห์สนธิ...</p> <p>(3) นิติบุคคลนั้นต้องมีผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ดังต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> • ผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือ • กรรมการของบริษัทจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือ • สมาชิกในคณะผู้บริหารของนิติบุคคลจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือ • หุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วน หรือ • กรรมการผู้จัดการของบริษัท หรือ • ผู้มีอำนาจบริหารแต่ผู้เดียวของนิติบุคคล <p>(4) จะต้องเป็นผู้ซึ่งได้รับใบอนุญาตระดับที่ไม่ต่ำกว่าสามัญสถาปนิกอย่างน้อยหนึ่งคนเป็นหุ้นส่วน หรือเป็นสมาชิกในคณะผู้บริหาร หรือเป็นลูกจ้างประจำของนิติบุคคลนั้น</p> <p>(5) ไม่มีบุคคลที่ต้องห้ามตามมาตรา 65 วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ.สถาปนิก พ.ศ. 2543 เป็นหุ้นส่วน หรือเป็นกรรมการ หรือเป็นผู้บริหารของนิติบุคคลนั้น</p> <p>(6) ไม่เป็นนิติบุคคลผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ล้มละลาย</p> <p>(7) ไม่เคยถูกสภาสถาปนิกสั่งเพิกถอนใบอนุญาต เพราะประพฤติผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสถาปัตยกรรม เว้นแต่มีสิทธิขอรับใบอนุญาตใหม่ตามมาตรา 65 วรรคแรก แห่ง พ.ร.บ.สถาปนิก พ.ศ. 2543</p>
พ.ร.บ. ทนายความ พ.ศ. 2528	<p>ผู้ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เป็นทนายความ ต้องมีคุณสมบัติดังนี้</p> <p>(1) มีสัญชาติไทย</p> <p>(2) อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี</p> <p>(3) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรืออนุปริญญาทางนิติศาสตร์หรือประกาศนียบัตรในวิชานิติศาสตร์ ซึ่งเทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรืออนุปริญญาจากสถาบันการศึกษาซึ่งสภาทนายความเห็นว่าสถาบันการศึกษานั้นมีมาตรฐานการศึกษาที่ผู้ได้รับปริญญาตรีหรืออนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรควรเป็นทนายความได้และเป็นสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา</p> <p>ฯลฯ</p>

ที่มา: รวบรวมโดยคณะวิจัย

8.1.2 ตลาดบริการวิชาชีพในประเทศไทย

การเปิดเสรีให้บุคลากรต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทย หรือการที่บุคลากรของไทยจะออกไปประกอบอาชีพในต่างประเทศ จะต้องคำนึงถึงสถานการณ์จำนวนบุคลากร (Supply) และความต้องการกำลังคน (Demand) ในสาขาวิชาชีพต่างๆ ในประเทศ เพื่อพิจารณาถึงความเพียงพอกับความต้องการบุคลากรในประเทศหรือมีปริมาณมากพอที่จะส่งกำลังคนไปประกอบอาชีพในต่างประเทศ

งานวิจัยของยงยุทธและคณะ (2545) พบว่ากำลังคนในสาขาวิศวกรรมศาสตร์มีมากกว่าความต้องการในตลาดดังตารางที่ 8.2 ดังนั้นการส่งวิศวกรไปประกอบอาชีพในต่างประเทศน่าจะเป็นสิ่งที่ดีเพื่อไม่ให้เกิดภาวะว่างงานในประเทศ แต่ปัญหาสำคัญในการทำงานของวิศวกรไทยในต่างประเทศคือ ความสามารถในการแข่งขันกับวิศวกรต่างชาติ ทั้งในแง่ความรู้ทางด้านวิศวกรรมในเชิงเทคนิค คุณสมบัติและมาตรฐานของวิศวกร⁷ และการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ เป็นต้น ในทางกลับกันกรณีที่วิศวกรต่างประเทศจะเข้ามาทำงานในประเทศไทยนั้น น่าจะเป็นวิศวกรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือมีประสบการณ์สูงเนื่องจากไทยมีกำลังคนในสาขาวิศวกรรมภายในประเทศมากเพียงพอแล้ว⁸

การเข้ามาทำงานของวิศวกรต่างประเทศจะต้องขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตาม พ.ร.บ. วิศวกร พ.ศ.2542 ซึ่งวิศวกรต่างชาติสามารถเข้ามาทำงานในตำแหน่งวิศวกรได้ในทุกสาขา ยกเว้น วิศวกรโยธา ตามกฎหมายกำหนดให้วิศวกรต่างชาติจัดอยู่ในระดับ "ภาคีวิศวกรพิเศษ" ซึ่งมีขอบเขตอำนาจหน้าที่แตกต่างจาก "ภาคีวิศวกร" ดังที่ได้เคยกล่าวมาแล้ว อีกทั้ง "ภาคีวิศวกรพิเศษ" จะต้องขอใบอนุญาตทำงานเป็นการเฉพาะเรื่อง เช่น การขอใบอนุญาตควบคุมงานก่อสร้างตึก 5 ชั้น เป็นต้น หากต้องการทำงานในลักษณะอื่นจะต้องไปขอใบอนุญาตจากสภาวิศวกรใหม่ ส่วน "ภาคีวิศวกร" นั้น จะมีใบอนุญาตเพียงใบเดียวซึ่งสามารถทำงานภายในขอบเขตข้อบังคับของสภาวิศวกร⁹ ซึ่งมีขอบเขตงานที่ทำได้มากกว่าภาคีวิศวกรพิเศษ

ณ วันที่ 31 มกราคม 2547 ประเทศไทยมีจำนวนภาคีวิศวกรพิเศษ 5,675 คน โดยภาคีวิศวกรพิเศษนี้ประกอบไปด้วยคนไทย (วุฒิ ปวช. ปวส.) และคนต่างด้าว จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

⁷ ในกรณีที่วิศวกรไทยต้องการเข้าไปทำงานในประเทศญี่ปุ่น จะต้องผ่านการทดสอบขั้นสูงที่ญี่ปุ่น หรือผู้ที่ต้องการเข้าทำการทดสอบขั้นสูงจะต้องมีประสบการณ์การทำงานกับผู้เชี่ยวชาญ 4 ปี หรือการเป็นผู้ช่วยวิศวกรที่มีใบประกอบวิชาชีพ 4 ปี หรือการทำงานในสาขาวิศวกรรม 7 ปี หรือ หากต้องการรับงานจากหน่วยงานราชการบางแห่งจะต้องมีใบอนุญาตพิเศษ เป็นต้น

⁸ จากข้อมูลของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน ณ วันที่ 25 มีนาคม 2548 พบว่า นักวิชาชีพอเมริกันที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยมีจำนวนไม่มากนัก โดยมีสถานประกอบการ 5 คน วิศวกรในสาขาต่างๆ รวม 87 คน (เป็นวิศวกรปิโตรเลียมมากที่สุด 29 คน รองลงมาคือวิศวกรเครื่องจักรกลและเครื่องกล 15 คน) นักกฎหมายและที่ปรึกษากฎหมายจำนวน 3 คน

⁹ ส่วน "สามัญวิศวกร" และ "วุฒิวิศวกร" นั้นเป็นระดับที่สูงกว่าภาคีวิศวกร จะต้องมีการสอบเลื่อนระดับขึ้น ซึ่งจะมีขอบเขตหน้าที่ที่มากกว่าภาคีวิศวกร

สภาวิศวกร พบว่า คนต่างด้าวที่เป็นภาคีวิศวกรพิเศษนั้นมีจำนวนน้อยมากที่เป็นคนต่างชาติ¹⁰ อีกทั้งจากข้อมูลของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว พบว่าวิศวกรอเมริกันที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมีเพียง 87 คนเท่านั้น โดยเข้ามาทำงานในตำแหน่งวิศวกรปิโตรเลียมมากที่สุดจำนวน 29 คน รองลงมาคือวิศวกรเครื่องจักรกล และวิศวกรไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ ตามลำดับ

ตารางที่ 8.2 ระดับความต้องการกำลังคนสาขาวิศวกรรมศาสตร์ในปี 2545 และ ปี 2549

สาขา	อุปสงค์		อุปทาน		อุปทานส่วนเกิน	
	ปี 2545	ปี 2549	ปี 2545	ปี 2549	ปี 2545	ปี 2549
วิศวกรรมศาสตร์	1,608	2,544	4,497	5,487	2,889	2,943
- - อุตสาหกรรม เครื่องกล โลหะ	949	1,509	2,972	3,626	2,022	2,117
- - อิเล็กทรอนิกส์และไฟฟ้า	372	583	921	1,124	548	541
- - โครงสร้างพื้นฐานและโยธา	63	100	253	309	190	209
- - วิศวกรรมอื่นๆ	223	353	351	428	128	75

ที่มา: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. โครงการประยุกต์ใช้รูปแบบการพัฒนากำลังคน (เพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม) (ฉบับปรับปรุง). 2545.

ส่วนวิชาชีพพนายความ วิชาชีพการบัญชีและการตรวจสอบบัญชี และสถาปัตยกรรม จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า ยังไม่มีข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับจำนวนความต้องการกำลังคนในสาขาวิชาชีพเหล่านี้

อย่างไรก็ตาม สำหรับวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่มีข้อเรียกร้องให้ไทยพิจารณานักวิชาชีพสถาปนิกของประเทศอื่นให้สามารถเข้ามาทำงานร่วมกับสถาปนิกไทย ในขณะเดียวกันไทยก็เรียกร้องให้ประเทศอื่นยอมรับคุณสมบัติประสบการณ์วิชาชีพสถาปนิกกรรมของประเทศไทย ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องที่สอดคล้องกัน น่าจะสามารถตกลงกันได้ในเรื่องการยอมรับคุณสมบัติและประสบการณ์นักวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการควบคุมวิชาชีพสถาปนิกของไทยกับรูปแบบของประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ (ดังรูปที่ 8.1) พบว่า การขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปนิกของไต้หวัน ผู้ที่ได้รับปริญญาสามารถยื่นทดสอบความรู้เพื่อขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพได้ทันที และสามารถต่อใบอนุญาตได้เรื่อยๆ ตลอดชีวิต ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้ว การได้ปริญญาเป็นเพียงคุณสมบัติเบื้องต้นที่จะเข้าสู่ระบบการฝึกงาน จากนั้นจะต้องเรียนรู้งาน 2-3 ปี จึงจะมีสิทธิขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และที่สำคัญการต่อใบอนุญาตจะต้องเข้ารับการอบรม สัมมนา และร่วมกิจกรรมวิชาชีพครบตามหน่วยกิตที่กำหนดเท่านั้นจึงจะต่อใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพได้ ในขณะที่ไทยไม่มีระบบการพัฒนาความรู้ความสามารถระหว่างประกอบวิชาชีพ (Internship)

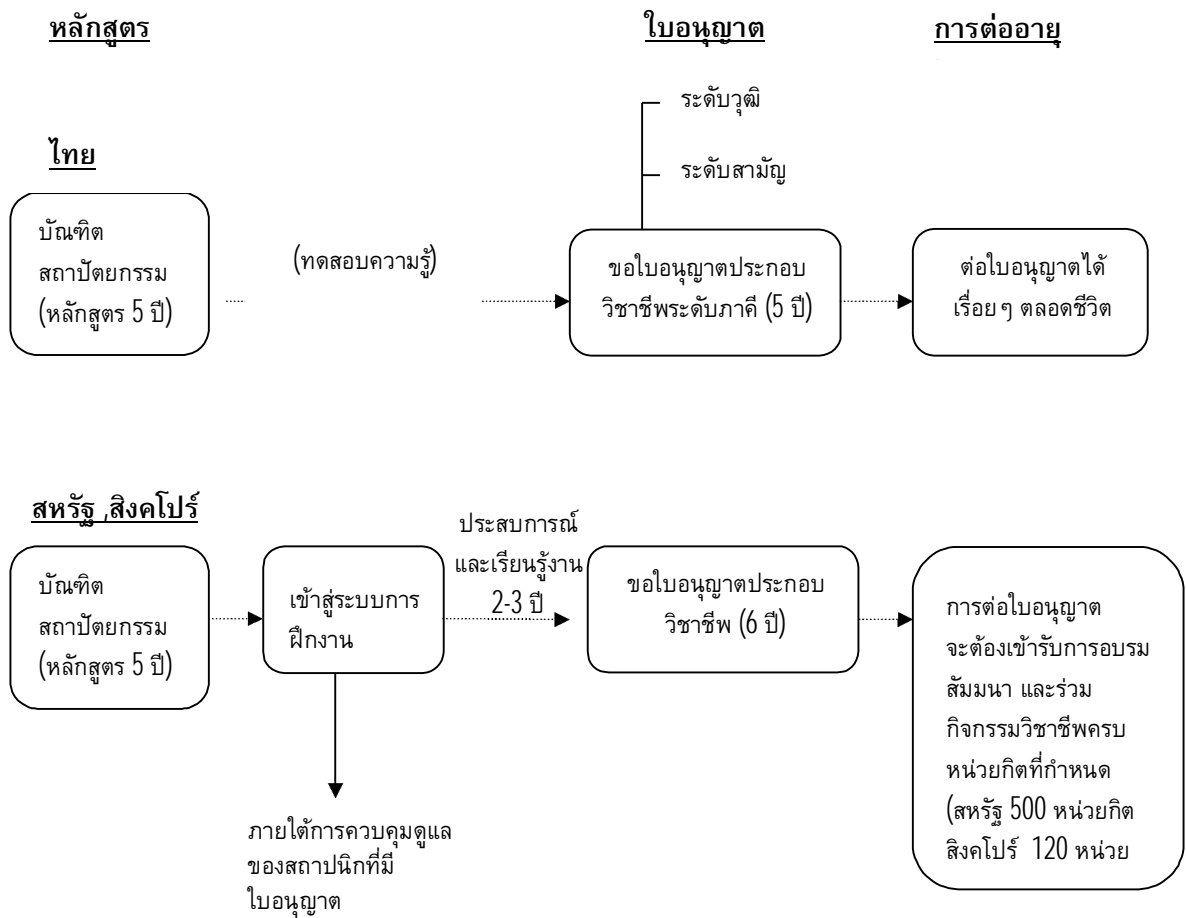
ดังนั้นการที่ประเทศไทยเรียกร้องให้ประเทศอื่นยอมรับคุณสมบัติประสบการณ์สถาปนิกจากไทย ประเทศไทยก็ควรจะมีมาตรฐานการออกใบอนุญาตที่เป็นมาตรฐานสากลเทียบเท่ากับประเทศพัฒนาแล้ว และควรพัฒนารูปแบบการเพิ่มพูนความรู้และวิชาชีพหลังจากได้รับใบอนุญาตแล้ว เพื่อให้

¹⁰ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้คาดคะเนว่า จำนวนวิศวกรต่างด้าวที่ทำงานในประเทศไทยมีไม่เกินร้อยละ 5 เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีเก็บข้อมูลจำนวนภาคีวิศวกรพิเศษที่เป็นคนต่างด้าวอย่างเป็นระบบ

สถานปณีกมีการพัฒนาความรู้ความสามารถให้ทันสมัยตลอดเวลาและสามารถแข่งขันกับสถานปณีกชาวต่างประเทศได้

แม้สถานปณีกต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจะมีทั้งปริญญาและประสบการณ์การทำงาน แต่ก็ยังไม่สามารถเข้ามาทำงานในประเทศไทยในปัจจุบันได้ เนื่องจากข้อจำกัดของกฎหมายการทำงานของคนต่างด้าว รวมถึงสภาสถานปณีกยังมีได้กำหนดข้อบังคับเรื่อง "ภาคีสถานปณีกพิเศษ" ทำให้กฎหมายวิชาชีพสถานปณีกยังเป็นอุปสรรคในการจ้างคนต่างด้าว

รูปที่ 8.1 เปรียบเทียบรูปแบบการควบคุมวิชาชีพสถานปณีกของไทย สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์

ที่มา: รวบรวมจากบทความการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติของสถานปณีกไทย ใน เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาวิชาชีพสถาปัตยกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบวิชาชีพและแข่งขันในระดับนานาชาติ 15-16 พฤษภาคม 2547.

8.1.3 ตลาดบริการวิชาชีพในประเทศสหรัฐอเมริกา

โดยทั่วไปสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีข้อจำกัดในเรื่องอาชีพที่สงวนไว้สำหรับคนในชาติเหมือนหลาย ๆ ประเทศ แต่สหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพของแรงงาน ดังนั้นแรงงานต่างด้าวจึงสามารถเข้าไปทำงานได้เท่าเทียมกับคนอเมริกัน ตราบเท่าที่แรงงานต่างด้าวเหล่านี้มี คุณสมบัติตามที่กฎหมายคนเข้าเมืองกำหนดไว้ (Immigration Law) ดังนั้นแม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะกำหนดเงื่อนไขในการเข้าสู่ประเทศของแรงงานต่างด้าว แต่หากแรงงานสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐบาลสหรัฐฯ กำหนดไว้ ก็สามารถเข้าไปทำงานในประเทศได้ โดยมีรายละเอียดคุณสมบัติและประเภทวิชาชีพสหรัฐฯ ดังนี้

ก) คุณสมบัติของนักวิชาชีพอเมริกัน

แต่ละมลรัฐในสหรัฐฯ อาจกำหนดคุณสมบัติของนักวิชาชีพต่างด้าวที่แตกต่างกัน แต่มีคุณสมบัติโดยรวมดังตารางที่ 8.3

ตารางที่ 8.3 คุณสมบัติของนักวิชาชีพอเมริกัน

อาชีพ	คุณสมบัตินักวิชาชีพ
สถาปนิก	<ul style="list-style-type: none"> มีวุฒิการศึกษาตามที่คณะกรรมการสถาปัตยกรรมแห่งชาติ (National Architectural Accrediting Board: NAAB) รับรอง คือ ศึกษาปริญญาตรีระยะเวลา 5 ปี และปริญญาโท 2 ปีหากจบ ป.ตรีด้านที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบตกแต่ง และปริญญาโท 3.5 ปีสำหรับคนที่จบ ป.ตรีด้านอื่น สำหรับผู้จบการศึกษาด้วยระบบการศึกษาของประเทศอื่น จะต้องยื่นแสดงรายละเอียดการศึกษาแก่ NAAB เพื่อประเมินระดับการศึกษาว่าอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ ต้องผ่านการทดสอบ ARE (Architectural Registration Examination) หรืออาจมีการสอบสัมภาษณ์ด้วย ต้องผ่านการฝึกอบรมประมาณ 3 ปี หรือสถาปนิกต่างชาติต้องแสดงการฝึกอบรมที่เทียบเท่าหรือแสดงประสบการณ์ทำงานหลัก 5 ปีในด้านที่เกี่ยวข้อง ไม่มีเงื่อนไขด้านภาษาในการเป็นสถาปนิก
วิศวกร	<ul style="list-style-type: none"> มีวุฒิการศึกษาตามที่คณะกรรมการวิศวกรรม (Accreditation Board for Engineering and Technology: ABET) รับรอง หรือมีประสบการณ์ทำงานตามที่กำหนด สำหรับผู้จบการศึกษาด้วยระบบการศึกษาของประเทศอื่น จะต้องยื่นแสดงรายละเอียดการศึกษาแก่ Engineering Credential Evaluation International (ECEI) ภายใต้ ABET เพื่อประเมินระดับการศึกษาว่าอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ ต้องผ่านการทดสอบจำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ ครั้งแรกเป็นการทดสอบ <i>Fundamentals of Engineering (FE)</i> โดย FE เป็นการสอบช่วงใกล้จะจบหรือตอนจบ ป.ตรี เมื่อผ่านการทดสอบแล้วจะถือเป็น Engineering Intern (EI) หรือ Engineering-in-Training (EIT) หลังจากนั้นวิศวกรที่ผ่าน FE จะต้องไปทำงานหาประสบการณ์ซึ่งบางมลรัฐกำหนดให้ต้องทำงานกับผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพวิศวกรรมแล้วและต้องมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานที่จะต้องรับผิดชอบ เมื่อมีประสบการณ์ทำงานตามที่กำหนด

อาชีพ	คุณสมบัตินักวิชาชีพ
	<p>แล้ว จึงสามารถไปสอบครั้งที่สองได้ คือ การทดสอบ <i>Principles and Practice of Engineering (PE)</i> เมื่อผ่านการทดสอบ PE แล้วจึงจะได้รับใบอนุญาตประกอบวิศวกร (Professional engineer: P.E.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • มีประสบการณ์ขั้นต่ำ 4 ปีสำหรับผู้ที่มีการศึกษาที่เป็นที่ยอมรับของ ABET แต่หลายมลรัฐอาจยอมรับผู้ที่มีการศึกษาไม่เป็นไปตาม ABET แต่ต้องมีประสบการณ์ทำงาน 25 ปี
นักบัญชี	<ul style="list-style-type: none"> • มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (ใช้เวลาเรียน 4 ปี) โดย 45 มลรัฐกำหนดให้มีระยะเวลาศึกษา 150 ชั่วโมง ซึ่งเริ่มบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2001 • ต้องผ่านการทดสอบ Uniform CPA ซึ่งบางรัฐอาจกำหนดให้ต้องสอบจริยธรรมและกฎระเบียบภายในท้องถิ่นด้วย • ต้องมีประสบการณ์ทำงานตามที่แต่ละรัฐกำหนด กล่าวคือ มี 37 รัฐที่กำหนดประสบการณ์มากกว่า 2 ปี, มี 9 รัฐกำหนด 1 ปี และ มีอีก 4 รัฐที่ไม่กำหนดประสบการณ์ทำงาน • ไม่มีเงื่อนไขด้านภาษาในการเป็น CPA • Uniform Accountancy Act กำหนดให้บริษัทบัญชี ต้องมีผู้ถือหุ้นที่ได้รับใบอนุญาต CPA จำนวนร้อยละ 51 ของหุ้นทั้งหมด

ที่มา: 1. APEC Directory on Professional Services (<http://www.dfat.gov.au>)

2. เว็บไซต์ <http://www.ncarb.org>

3. เว็บไซต์ <http://www.ncees.org>

ข) ประเภทวีซ่าของสหรัฐ¹¹

ตามกฎหมายคนเข้าเมืองสหรัฐอเมริกาปัจจุบัน อนุญาตให้คนต่างด้าวสามารถเข้าเมืองได้ชั่วคราว (Non-immigrant visa) เพื่อไปท่องเที่ยวหรือเพื่อทำงานชั่วคราวในสหรัฐอเมริกา และในกรณีที่แรงงานต่างชาตินั้นจะเดินทางเข้าไปในฐานะลูกจ้างขององค์กรที่มีสำนักงานในสหรัฐอเมริกา แรงงานต่างชาตินั้นจะต้องดำเนินการยื่นขอวีซ่าตามประเภทของงาน ซึ่งมีวีซ่า 4 ประเภทที่เป็นการขอเข้าทำงานในสหรัฐ ในจำนวนวีซ่าทั้งหมด 9 ประเภท¹²

1) ประเภท H-1B Visa (Temporary Worker in Specialty Occupation)

เป็นวีซ่าประเภทที่ออกให้แก่ผู้เข้าไปประกอบอาชีพเชี่ยวชาญพิเศษ (Specialty occupation) ซึ่งมีคุณสมบัติ คือ 1) เป็นตำแหน่งที่ต้องมีความเชี่ยวชาญทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ 2) ต้องจบ

¹¹ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, รายงานเบื้องต้น เรื่อง การจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-สหรัฐอเมริกาในภาคการขนส่งและโลจิสติกส์, กุมภาพันธ์ 2548

¹² วีซ่า 9 ประเภท ได้แก่ วีซ่า B-1 (Temporary Business Visitor), วีซ่า B-2 (Visitors for Pleasure), วีซ่า Waiver Program, วีซ่า E (Treaty Trader and Investor), วีซ่า H-1B (Temporary Worker in A Specialty Occupation), วีซ่า H-3 (Trainee), วีซ่า L-1 (Intracompany Transferee), วีซ่า O (Person of Extraordinary Ability) และ การเข้าประเทศลักษณะ Work Authorization for Practical Training

การศึกษาขั้นต่ำปริญญาตรี (4 ปี) หรือเทียบเท่าในสาขาเชี่ยวชาญพิเศษ โดยอาชีพที่สามารถขอวีซ่า H-1B ได้แก่ วิศวกร สถาปนิก นักบัญชี นักกฎหมาย นักคอมพิวเตอร์และไอที ครูโรงเรียน และวิทยาลัย ครู/อาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้ดูแลด้านสุขภาพ นักวิเคราะห์ทางการเงิน นักวิเคราะห์ด้านระบบ นักวิเคราะห์ด้านการวิจัยตลาด ที่ปรึกษาด้านการจัดการ ที่ปรึกษากฎหมาย ต่างประเทศ พยาบาล ศัลยแพทย์ ทันตแพทย์ จิตแพทย์ นักฟิสิกส์ นักวิทยาศาสตร์ บรรณาธิการและนักหนังสือพิมพ์ และนักเขียนเชิงเทคนิค เป็นต้น¹³

ในกรณีที่นายจ้างกำหนดให้ต้องสอบผ่านใบอนุญาตเพื่อประกอบอาชีพ ผู้ยื่นคำร้องขอวีซ่า จะต้องสอบผ่านตามหลักเกณฑ์ที่มลรัฐกำหนด จึงจะมีสิทธิยื่นคำร้องขอวีซ่า วีซ่าประเภทนี้มีอายุครั้งแรก 3 ปีและต่ออายุได้อีก 3 ปี รวมแล้วสามารถทำงานในสหรัฐฯ ได้ไม่เกิน 6 ปี

ในปี 2005 สหรัฐฯ มีโควตาสำหรับวีซ่าประเภท H-1B ให้แก่ประเทศทั่วโลกรวม 65,000 โควตาต่อปี โดยสหรัฐฯ ได้แบ่งโควตาส่วนหนึ่งให้แก่ประเทศชิลีและประเทศสิงคโปร์หลังจากที่ได้ทำความตกลงการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างกันเป็นจำนวน 1,400 และ 5,400 โควตาต่อปีตามลำดับ

2) ประเภท E Visa (Trader and Investor)

เป็นวีซ่าที่สหรัฐอเมริกาออกให้เฉพาะแก่ประเทศที่มีข้อตกลงต่างตอบแทนกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งรวมถึงประเทศไทย วีซ่าประเภทนี้แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ E-1 (Treaty Trader) และ E-2 (Treaty Investor)¹⁴

ในกรณีวีซ่า E-1 เป็นการออกวีซ่าให้แก่ "ผู้ค้าขาย" โดยบุคคลที่มีสิทธิได้รับอนุมัติจะต้องเป็นผู้ที่มีตำแหน่งในระดับสูงหรือเชี่ยวชาญพิเศษ (Manager, Executive หรือ Employee with specialized knowledge) ใน *กิจการการค้า และบริการเฉพาะบางประเภท* เช่น การเงิน การธนาคาร การบิน ประกันภัย โทรคมนาคม การโฆษณา การบัญชี วิศวกรรมและการออกแบบ ที่ปรึกษาด้านการจัดการ การท่องเที่ยว และการถ่ายโอนเทคโนโลยี (Technology Transfer) เป็นต้น โดยผู้ขอวีซ่าต้องมีคุณสมบัติ คือ 1) เป็นบุคคลหรือกิจการของชาติที่มีข้อตกลงระหว่างกัน (Treaty Foreign National) 2) เป็นกิจการที่ทำการค้ากับประเทศสหรัฐฯ โดยมีตัวเลขทางการค้าอย่างมีนัยสำคัญ (substantial trade) กล่าวคือ มีรายได้จากการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับประเทศคู่สัญญา มากกว่าร้อยละ 50 3) ในช่วงการขอวีซ่า ได้มีการค้าระหว่างกันอยู่แล้ว 4) เป็นผู้บริหารระดับสูง หรือผู้จัดการ หรือ มีความชำนาญพิเศษ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำเนินงานขององค์กร 5) ต้องให้การยืนยันว่าจะออกจากสหรัฐฯ เมื่อภาระหน้าที่สิ้นสุด¹⁵

¹³ ที่มา <http://www.h1base.com/page.asp?id=204>

¹⁴ ประเทศที่มีข้อตกลงกับสหรัฐอเมริกาที่ได้รับสิทธิพิจารณาประเภท วีซ่า E-1 จำนวน 54 ประเทศ และวีซ่า E-2 จำนวน 84 ประเทศ ได้แก่ อาร์เจนตินา, ออสเตรเลีย, ออสเตรีย, เบลเยียม, แคนาดา, ใต้หวัน, โคลัมเบีย, คอสตาริกา, เอสโตเนีย, เอธิโอเปีย, ฟินแลนด์, ฝรั่งเศส, เยอรมัน, ฮอนดูรัส, อิหร่าน, ไอร์แลนด์, อิตาลี, ญี่ปุ่น, เกาหลี, ลัตเวีย, ลิเบีย, ลักเซมเบิร์ก, เม็กซิโก, เนเธอร์แลนด์, นอร์เวย์, โอมาน, ปากีสถาน, ปารากวัย, ฟิลิปปินส์, สโลวาเนีย, สเปน, ซูรินัม, สวีเดน, สวิสเซอร์แลนด์, ประเทศไทย, โตโก, ตุรกี, สหราชอาณาจักร, ยูโกสลาเวีย เป็นต้น (<http://usvisa.com/e-visa.htm>)

¹⁵ ที่มา <http://usvisa.com/e-visa.htm>

ส่วนกรณีวีซ่า E-2 เป็นการออกวีซ่าให้แก่ "นักลงทุน" โดยบุคคลที่มีสิทธิได้รับอนุมัติจะต้องเป็นผู้ที่มีตำแหน่งในระดับสูงหรือเชี่ยวชาญพิเศษ (Manager, Executive หรือ Employee with specialized knowledge) ใน *กิจการด้านการลงทุน* โดยผู้ขอวีซ่าต้องมีคุณสมบัติ คือ 1) เป็นบุคคลหรือกิจการของชาติที่มีข้อตกลงระหว่างกัน 2) เป็นบุคคลหรือกิจการที่ลงทุนในสหรัฐ เกินกว่า 100,000 เหรียญสหรัฐ 3) เป็นผู้บริหารระดับสูง หรือผู้จัดการ หรือ มีความชำนาญพิเศษ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำเนินงานขององค์กร 4) ไม่เป็นการลงทุนเพื่อแสวงหาส่วนต่างทางราคา (marginal) กล่าวคือ ไม่ใช่การลงทุนในตลาดหุ้น (Stocks and Securities) การลงทุนในสังหาริมทรัพย์ และการฝากเงินในธนาคาร และจะต้องเป็นการลงทุนที่ก่อให้เกิดการจ้างงานคนอเมริกัน 5) เป็นการลงทุนที่มีอยู่แล้ว หรืออยู่ระหว่างการดำเนินการลงทุน และ 6) ให้การยืนยันว่าจะออกจากสหรัฐ เมื่อภาระหน้าที่สิ้นสุด

โดยทั่วไป วีซ่า E-1 จะมีอายุ 2 ปี และสามารถต่ออายุได้คราวละ 2 ปี และหากพ้นกำหนดแล้ว ประกอบกับผู้ถือวีซ่ายังมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ ก็สามารถต่ออายุได้ไม่สิ้นสุด จากข้อมูลในปี 2545 คนไทยได้รับวีซ่าประเภท E-1 มีจำนวนทั้งสิ้น 49 ราย และประเภท E-2 จำนวน 117 ราย

3) ประเภท L-1 Visa (Intracompany Transferee)

เป็นวีซ่าที่สหรัฐอเมริกาออกให้แก่ผู้บริหาร ผู้จัดการ หรือผู้เชี่ยวชาญต่างด้าวที่เป็นลูกจ้างของบริษัทต่างด้าวซึ่งมีกิจการอยู่ในสหรัฐอเมริกา การอนุมัติดังกล่าวมีเงื่อนไขสำคัญคือ ลูกจ้างต่างด้าวดังกล่าวจะต้องทำงานในบริษัทต่างด้าวที่ตั้งอยู่นอกสหรัฐ เป็นเวลาติดต่อกัน 1 ปีในช่วงระยะเวลา 3 ปี ก่อนหน้าที่จะยื่นขอวีซ่า โดยวีซ่าดังกล่าวมีอายุ 3 ปี และสามารถต่ออายุได้อีก 4 ปีสำหรับผู้บริหาร และผู้จัดการ และต่ออายุได้ 2 ปีสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

4) ประเภท O Visa (Person of Extraordinary Ability)

เป็นวีซ่าที่ออกให้เฉพาะแก่ผู้ที่มีความสามารถพิเศษและเป็นที่ยอมรับอย่างสูงในวงการด้านวิทยาศาสตร์ ศิลปะ การศึกษา บริหารธุรกิจ นักกีฬา หรือผู้สร้างกำกับภาพยนตร์ โดยผู้ที่ได้รับวีซ่าดังกล่าวจะต้องทำงานในสายงานที่เกี่ยวข้องในองค์กรหรือหน่วยงานในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเวลา 3 ปี เช่น เข้ามาเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในสหรัฐ เข้ามาแสดงงานศิลปะในหอศิลป์ในสหรัฐ การขอวีซ่าประเภทนี้จะต้องมีหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรจากกลุ่มหรือองค์กรที่มีบทบาทในงานที่เกี่ยวข้องในสหรัฐอเมริกา วีซ่าดังกล่าวมีอายุ 3 ปี และสามารถขอต่ออายุได้คราวละ 1 ปี

กล่าวโดยสรุป กรณีที่คนไทยจะเข้าไปทำงานในสหรัฐ ก็สามารถทำได้หากผ่านคุณสมบัติตามที่กำหนดในการขอวีซ่าดังที่กล่าวมาแล้ว ส่วนนักวิชาชีพของไทยก็ต้องผ่านคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการวิชาชีพสาขาต่างๆ ของสหรัฐ กำหนด

8.2 การเปิดเสรีตลาดบริการวิชาชีพภายใต้ GATS

บริการวิชาชีพที่ไทยผูกพันการเปิดตลาดมี 5 สาขา คือ กฎหมาย บัญชี สถาปัตยกรรม วิศวกรรม และการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตยกรรม โดยประเทศไทยได้ยื่นข้อเสนอเบื้องต้น (Initial Offer) ต่อ WTO เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2546 ซึ่งมีข้อเสนอเบื้องต้นตามหลักการ 2 ประการ คือ เรื่อง การเข้าสู่ตลาด (Market Access) และการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) ในการศึกษา ส่วนนี้จะพิจารณาข้อเสนอเบื้องต้นของไทยและสหรัฐฯ เพื่อใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ในการเปิดการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างสองประเทศในส่วนต่อไป เนื่องจากข้อเสนอเบื้องต้นนี้เป็นข้อเสนอในภาพรวมที่ทั้งประเทศไทยและสหรัฐฯ จะต้องให้ข้อผูกพันกับทุกประเทศภาคีสมาชิก (ดูตารางที่ 8.4 ประกอบ) นอกจากนี้คณะวิจัยยังได้ศึกษาข้อเรียกร้องเบื้องต้นของไทย และข้อเรียกร้องเบื้องต้นของประเทศอื่นที่มีต่อไทย เพื่อให้ทราบว่าประเทศอื่นต้องการให้ไทยเปิดเสรีเรื่องใดเป็นสำคัญ

8.2.1 ข้อเสนอเบื้องต้น (Initial Offer) ของประเทศไทย

ข้อเสนอเบื้องต้นนี้จะแบ่งลักษณะของข้อผูกพันได้เป็น 1) ข้อผูกพันแนวนอน และ 2) ข้อผูกพันเฉพาะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก) ข้อเสนอตามข้อผูกพันแนวนอนของไทย

ในข้อเสนอของประเทศไทยที่กำหนดใน Mode 3 คือ กำหนดให้ต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจ สำนักงานวิชาชีพได้โดยต้องจดทะเบียนในรูปบริษัทในประเทศไทยซึ่งมีต่างชาติถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 49 และมีจำนวนผู้ถือหุ้นต่างชาติไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมด

แต่เงื่อนไขใน mode 3 นี้ไม่ใช้กับประเทศสหรัฐฯ เนื่องจากไทยและสหรัฐฯ ได้ทำสนธิสัญญาทางไมตรี (Treaty of Amity) ซึ่งกำหนดให้ผู้ลงทุนของประเทศหนึ่งสามารถไปลงทุนในอีกประเทศได้โดยถือหุ้นได้ร้อยละ 100 ยกเว้น 6 สาขาบริการ¹⁶

ส่วนใน Mode 4 คือ ไทยไม่ผูกพันเรื่องการทำงานของคนต่างด้าว 1) ยกเว้นผู้เยี่ยมเยียนธุรกิจ 2) ผู้โอนย้ายภายในกิจการ (หากเป็นนักวิชาชีพในระดับสูงก็อาจเข้ามาในรูปแบบนี้ได้ แต่จะอยู่ในรูปแบบของการเป็นที่ปรึกษามากกว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติงาน) และ 3) ผู้ให้บริการตามสัญญา การไม่ผูกพันใน mode 4 นี้แสดงให้เห็นว่าไทยยังคงยึดหลักกฎหมายการห้ามทำงานของคนต่างด้าวอยู่ ซึ่งกฎหมายนี้ห้ามคนต่างด้าวทำงานเกือบทุกสาขาอาชีพที่อยู่ในภาคบริการ

¹⁶ ได้แก่ 1) การธนาคารที่เกี่ยวกับการรับฝากเงิน 2) การสื่อสารคมนาคม 3) การขนส่ง 4) การแสวงหาประโยชน์จากที่ดินหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ 5) การค้าภายในเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เกษตรพื้นเมือง และ 6) การรับดูแลทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น

ข) ข้อเสนอตามข้อผูกพันเฉพาะของไทย

ข้อผูกพันการเปิดตลาดเสรีบริการวิชาชีพของไทยในด้านกฎหมาย บัญชี วิศวกรรม สถาปัตยกรรม การวางผังเมืองและภูมิสถาปัตยกรรม ได้กำหนดให้ Mode 1 เป็น unbound โดยไทยยังไม่พร้อมที่จะเปิดเสรีด้านการให้บริการวิชาชีพข้ามพรมแดน ส่วน Mode 2 นั้นอนุญาตให้คนไทยออกไปให้บริการวิชาชีพในต่างประเทศได้โดยไม่มีข้อจำกัด (none) ส่วน Mode 3 ก็ไม่มีการจำกัดการเข้ามาประกอบกิจการของคนต่างชาติในแต่ละสาขาวิชาชีพ เนื่องจากมีข้อห้ามไว้ในข้อผูกพันแนวนอนแล้ว และใน Mode 4 จะเป็น unbound คือ สงวนวิชาชีพกฎหมาย บัญชี สถาปัตยกรรม การวางผังเมืองและภูมิสถาปัตยกรรม และวิศวกรรมโยธาให้แก่คนไทยตามกฎหมายการทำงานของ คนต่างด้าว เว้นแต่จะเป็นผู้เยี่ยมเยียนธุรกิจ ผู้โอนย้ายภายในกิจการ และผู้ให้บริการตามสัญญาตามที่ ได้กำหนดในข้อผูกพันแนวนอน

8.2.2 ข้อเสนอเบื้องต้น (Initial Offer) ของประเทศสหรัฐ

ก) ข้อเสนอตามข้อผูกพันแนวนอนของสหรัฐ

ประเทศสหรัฐ ไม่มีข้อจำกัดเรื่องการลงทุนของคนต่างชาติใน mode 3 แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่อง การทำงานของคนต่างด้าวใน mode 4 โดยสหรัฐ อนุญาตให้ผู้โอนย้ายภายในกิจการ และบุคคลบาง กลุ่มเท่านั้นที่สามารถเข้าไปทำงานในประเทศสหรัฐ ได้ แม้สหรัฐ จะเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญ พิเศษ (Specialty Occupations) สามารถทำงานในสหรัฐได้ แต่สหรัฐ ได้กำหนดเงื่อนไขการจ้างงาน ที่เป็นอุปสรรคในการจ้างงานคนต่างด้าว เช่น

- 1) นายจ้างสหรัฐ ต้องจ่ายค่าจ้างให้คนต่างด้าวมากกว่าค่าจ้างจริงที่ลูกจ้างในบริษัทที่มี คุณสมบัติและประสบการณ์ใกล้เคียงกันได้รับ และ
- 2) ใน 6 เดือนก่อนการยื่นขออนุญาตรับลูกจ้างคนต่างด้าว นายจ้างสหรัฐ จะต้องไม่เลิกจ้าง บุคคลในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญนี้

ในกรณีที่สหรัฐ กำหนดให้นายจ้างต้องจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างต่างด้าวสูงกว่าค่าจ้างจริงที่ ลูกจ้างคนอื่นได้รับ ทำให้นายจ้างสหรัฐ เลือกที่จะจ้างคนในสหรัฐ มากกว่า เพราะจ่ายค่าจ้างได้ถูก กว่า และไม่ต้องเสียเวลาดำเนินเรื่องขอจ้างคนต่างด้าวด้วย

สำหรับการกำหนดระยะเวลาว่าใน 6 เดือนก่อนการยื่นขออนุญาตรับลูกจ้างคนต่างด้าว นายจ้างสหรัฐ จะต้องไม่เลิกจ้างบุคคลในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญนี้ การกำหนดเงื่อนไขนี้อาจมี เป้าหมายเพื่อป้องกันไม่ให้นายจ้างสหรัฐ เลิกจ้างคนในบริษัทเพื่อหาลูกจ้างต่างด้าวแทน เพราะหาก เลิกจ้างจะต้องรอถึง 6 เดือนถึงจะสามารถยื่นขออนุญาตให้คนต่างด้าวมาทำงานในบริษัทตนได้ หรือ ในกรณีที่มีนายจ้างสหรัฐ ต้องเลิกจ้างคนในบริษัทจริงๆ หากนายจ้างต้องการคนมาทดแทนตำแหน่ง นี้โดยด่วนก็ต้องรับคนในประเทศก่อน เพราะไม่สามารถรอรระยะเวลาให้ถึง 6 เดือนได้ เงื่อนไข ดังกล่าวจึงถือเป็นการกีดกันคนต่างด้าวทางอ้อม

ข) ข้อเสนอตามข้อผูกพันเฉพาะของสหรัฐฯ

จากตารางที่ 8.4 ข้อผูกพันเฉพาะใน mode 1 และ mode 2 ของสหรัฐฯ จะไม่มีข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดและการ प्रतिบัติเยี่ยงคนชาติยกเว้นการให้บริการวิชาชีพทนายความเท่านั้นที่บางมลรัฐมีเงื่อนไขให้ผู้ให้บริการต้องมีที่ตั้งสำนักงานในมลรัฐนั้น

สำหรับ mode 3 นั้น สหรัฐฯ กำหนดข้อผูกพันที่แตกต่างกันในแต่ละมลรัฐ อาจสรุปโดยรวมได้ว่า การลงทุนในการให้บริการทางด้านกฎหมายในมลรัฐส่วนใหญ่ของสหรัฐฯ *ยังมีข้อจำกัดอยู่* ส่วนการลงทุนในกิจการบัญชี วิศวกรรม สถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมนั้น บริษัทต่างชาติสามารถทำได้ แต่อาจมีข้อจำกัดบางประการเท่านั้น เช่น ในกิจการบัญชีต้องมีหุ้นส่วนในบริษัทมีใบอนุญาตเป็นนักบัญชี หรือในกิจการสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมต้องมีบุคคลจำนวน 2 ใน 3 ของบริษัทมีใบอนุญาตประกอบอาชีพซึ่งกำหนดไว้เฉพาะมลรัฐมิชิแกนเท่านั้น

สำหรับ mode 4 นี้ มลรัฐส่วนใหญ่ในสหรัฐฯ *ยังไม่ผูกพัน* แต่อาจมีข้อยกเว้นให้คนต่างด้าวสามารถทำงานได้ในบางมลรัฐ

กล่าวโดยสรุป เมื่อเปรียบเทียบข้อเสนอเบื้องต้นของไทยกับสหรัฐฯ พบว่า ไทยยังคงจำกัดการเข้าสู่ตลาดทางการลงทุนและการทำงานของคนต่างด้าวตามที่กฎหมายไทยกำหนดไว้เช่นเดิม ยกเว้นการลงทุนเฉพาะกับประเทศสหรัฐฯ ที่ไม่มีข้อจำกัดเรื่องสัดส่วนการถือหุ้นในสาขาภาคบริการเกือบทุกสาขายกเว้น 6 สาขาที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาไมตรีฯ

ส่วนประเทศสหรัฐฯ มลรัฐส่วนใหญ่ได้เปิดตลาดการลงทุนให้กับบริษัทต่างชาติแล้ว ยกเว้นการให้บริการทางกฎหมายยังมีข้อจำกัดอยู่ ส่วนการจ้างงานคนต่างด้าวของประเทศสหรัฐฯ ยังไม่ผูกพันที่จะเปิดเสรีเช่นเดียวกับประเทศไทย

ตารางที่ 8.4 ข้อเสนอ (Initial Offer) ของไทยและสหรัฐฯ ภายใต้ GATS¹⁷

	ประเทศไทย*		สหรัฐอเมริกา**	
	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดเยี่ยงคนชาติ	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดเยี่ยงคนชาติ
1. ข้อผูกพันแนวนอน (Horizontal Commitment)				
การเข้ามาทำงานชั่วคราวสำหรับทุกสาขาบริการ	<p>Mode 3 ถ้าไม่มีการกำหนดไว้ในข้อผูกพันเฉพาะให้ยึดตามข้อผูกพันแนวนอนนี้ ซึ่งห้ามบริษัทต่างชาติถือหุ้นเกินร้อยละ 49 และจำนวนผู้ถือหุ้นต่างชาติ (foreign shareholders) ต้องมีน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมด</p> <p>Mode 4 ถ้าไม่มีการกำหนดไว้ในข้อผูกพันเฉพาะ การเคลื่อนย้ายบุคคลชั่วคราว จะไม่ผูกพัน ยกเว้นบุคคลดังต่อไปนี้ที่สามารถเข้ามาได้ ได้แก่ 1. ผู้เยี่ยมเยือนธุรกิจ (Business Visitor) 2. ผู้โอนย้ายภายในกิจการ (Intra-corporate Transferee) และ 3. ผู้ให้บริการตามสัญญา (Contractual service supplier)</p>		<p>Mode 4 ไม่ผูกพัน ยกเว้นบุคคลดังต่อไปนี้ที่สามารถเข้ามาทำงานชั่วคราวได้ ได้แก่</p> <p>1. ผู้ขายบริการ (service saleperson) 2. ผู้โอนย้ายภายในกิจการ 3. บุคลากรด้านการจัดการ (Personnel Engaged in Establishment) และ 4. นางแบบและอาชีพเชี่ยวชาญพิเศษ (Fashion Models and Specialty Occupations)</p>	Mode 4 ไม่ผูกพัน

¹⁷ รูปแบบการค้าบริการ (mode of supply) มี 4 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 (Mode 1) เป็นรูปแบบการให้บริการข้ามพรมแดน (Cross-Border Supply), รูปแบบที่ 2 (Mode 2) เป็นรูปแบบที่ผู้ใช้บริการในประเทศเดินทางไปใช้บริการในต่างแดน (Consumption Abroad), รูปแบบที่ 3 (Mode 3) เป็นรูปแบบที่ผู้ให้บริการต่างชาติเข้ามาประกอบกิจการในประเทศ (Commercial Presence) และ รูปแบบที่ 4 (Mode 4) เป็นรูปแบบที่คนงานต่างชาติสามารถเข้ามาปฏิบัติงานในการให้บริการภายในประเทศ (Presence of Natural Person) ได้

	ประเทศไทย*		สหรัฐอเมริกา**	
	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดเชิงคนชาติ	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดเชิงคนชาติ
การถือครองที่ดิน สำหรับทุกสาขาบริการ	Mode 3 และ 4 กรรมสิทธิ์ในที่ดินและการใช้ที่ดินต้องเป็นไปตามกฎหมายไทย โดยคนต่างชาติและบริษัทต่างชาติที่ตั้งในประเทศไทยไม่สามารถซื้อหรือเป็นเจ้าของที่ดินในประเทศไทยได้แต่อาจเช่าที่ดินและเป็นเจ้าของอาคารได้ นอกจากนี้คนต่างชาติยังสามารถมีส่วนเป็นเจ้าของคอนโดมิเนียมภายใต้กฎที่รัฐบาลกำหนดได้		Mode 3 ไม่มีข้อจำกัด	Mode 3 รัฐบาลสหรัฐฯ จำกัดการซื้อขายที่ราชพัสดุกับคนสหรัฐฯ (ข้อจำกัดดังกล่าวไม่บังคับใช้กับบริษัทต่างชาติที่จัดตั้งภายใต้กฎหมายในระดับมลรัฐของสหรัฐฯ) การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินของคนต่างชาติมีข้อจำกัดในการซื้อ หรือประมวลแตกต่างกันในแต่ละมลรัฐ
2. ข้อผูกพันเฉพาะ (Sector specific commitment) : บริการธุรกิจด้านบริการวิชาชีพ¹⁸				
1. บริการด้าน กฎหมาย: การว่า ความดำเนินคดี	1) ไม่ผูกพัน (unbound) 2) ไม่มีข้อจำกัด (none) 3) ไม่มีข้อจำกัด (none) 4) ไม่ผูกพัน (unbound)	1) ไม่ผูกพัน (unbound) 2) ไม่มีข้อจำกัด (none) 3) ไม่มีข้อจำกัด (none) 4) ไม่ผูกพัน (unbound)	<i>ทุกมลรัฐให้ข้อผูกพันดังนี้</i> 1) ผู้ให้บริการจะต้องเป็นบุคคลธรรมดาและสำนักงานต้องตั้งในมลรัฐที่กำหนด 9 แห่ง 2) ผู้ให้บริการจะต้องเป็นบุคคลธรรมดาและสำนักงานต้องตั้งในมลรัฐที่กำหนด 9 แห่ง 3) ผู้ให้บริการจะต้องเป็นบุคคลธรรมดาและหุ้นส่วนบริษัทต้องมีใบอนุญาตประกอบอาชีพทนายความ (license as lawyer) ในกรณีว่าคดีเรื่องสิทธิบัตรและเครื่องหมายทางการค้าจะต้องเป็นคนสหรัฐฯ เท่านั้น	<i>ทุกมลรัฐให้ข้อผูกพันดังนี้</i> 1) ผู้ให้บริการจะต้องเป็นคนในมลรัฐหรือคนสัญชาติสหรัฐฯ เท่านั้นในมลรัฐ 16 แห่ง 2) ผู้ให้บริการจะต้องเป็นคนในมลรัฐหรือคนสัญชาติสหรัฐฯ เท่านั้นในมลรัฐ 16 แห่ง 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ผู้ให้บริการจะต้องเป็นคนในมลรัฐหรือคนสัญชาติสหรัฐฯ เท่านั้นในมลรัฐ 16 แห่ง

¹⁸ ข้อผูกพันเฉพาะในบริการวิชาชีพตาม Mode 3 ของไทยนั้นไม่มีข้อจำกัด เนื่องจากกฎหมายวิชาชีพเฉพาะในแต่อาชีพ เช่น สถาปัตยกรรม วิศวกรรม และบัญชี ฯลฯ ไม่มีการห้ามเรื่องการลงทุนของคนต่างชาติ หรือ การทำงานของคนต่างชาติ แต่จะมีการกำหนดข้อจำกัดไว้ในกฎหมายประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว และกฎหมายทำงานของคนต่างด้าว ซึ่งได้ใส่รายละเอียดไว้แล้วในข้อผูกพันแนวนอน

	ประเทศไทย*		สหรัฐอเมริกา**	
	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดเยี่ยงคนชาติ	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดเยี่ยงคนชาติ
			4) ผู้ให้บริการจะต้องเป็นบุคคลธรรมดา และสำนักงานต้องตั้งในมลรัฐที่กำหนด 9 แห่ง ในกรณีवादติเรื่องสิทธิบัตร และเครื่องหมายทางการค้าจะต้องเป็น คนสหรัฐฯ เท่านั้น	
2. บริการด้าน กฎหมาย: การให้ คำปรึกษา	1) ไม่ผูกพัน (unbound) 2) ไม่มีข้อจำกัด (none) 3) ไม่มีข้อจำกัด (none) 4) ไม่ผูกพัน (unbound)	1) ไม่ผูกพัน 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่ผูกพัน	<u>จำนวนมลรัฐ 11 แห่ง ผูกพันดังนี้</u> 1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่ผูกพัน ยกเว้นที่ได้ระบุไว้ในข้อ ผูกพันแนวนอน <u>จำนวนมลรัฐ 5 แห่ง ผูกพันดังนี้</u> 1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) สำนักงานต้องตั้งในมลรัฐที่กำหนด 4) ไม่ผูกพัน ยกเว้นที่ได้ระบุไว้ในข้อ ผูกพันแนวนอน และสำนักงานต้องตั้ง ในมลรัฐที่กำหนด <u>จำนวนมลรัฐที่เหลือ ผูกพันดังนี้</u> 1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่ผูกพัน ใน 35 มลรัฐ 4) ไม่ผูกพัน ใน 35 มลรัฐ	<u>จำนวนมลรัฐ 3 แห่ง ผูกพันดังนี้</u> 1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ผู้ให้บริการจะต้องเป็นคนในมลรัฐ 4) ผู้ให้บริการจะต้องเป็นคนในมลรัฐ <u>จำนวนมลรัฐที่เหลือ ผูกพันดังนี้</u> 1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อจำกัด

	ประเทศไทย*		สหรัฐอเมริกา**	
	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดเชิงคนชาติ	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดเชิงคนชาติ
2. บริการด้านบัญชี ตรวจสอบบัญชี จัดทำ บัญชี	1) ไม่ผูกพัน 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่ผูกพัน	1) ไม่ผูกพัน 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่ผูกพัน	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ผู้ประกอบการคนเดียวหรือห้าง หุ้นส่วนต้องได้รับใบอนุญาตนักบัญชี ยกเว้นในรัฐไอโอวา 4) ไม่ผูกพัน เว้นแต่ที่แสดงในข้อผูกพัน แนวนอนรวมทั้งสำนักงานต้องตั้งในมล รัฐที่กำหนด 13 แห่ง คนสหรัฐต้องมี ใบประกอบอาชีพในมลรัฐ North Carolina	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ผู้ให้บริการจะต้องเป็นคนในมลรัฐ เท่านั้นในมลรัฐ 26 แห่ง
3. บริการด้าน สถาปัตยกรรม	1) ไม่ผูกพัน 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่ผูกพัน	1) ไม่ผูกพัน 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่ผูกพัน	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) พนักงาน หุ้นส่วน และ/หรือกรรมการ จำนวน 2 ใน 3 ของบริษัทในมลรัฐ มิชิแกน จะต้องมิใบอนุญาตประกอบ อาชีพ 4) ไม่ผูกพัน ยกเว้นที่กำหนดไว้ในข้อ ผูกพันแนวนอน	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อจำกัด
4. บริการด้าน วิศวกรรม	1) ไม่ผูกพัน 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) a) เป็นไปตามข้อผูกพันแนวนอน b) ไม่ผูกพันในวิศวกรรมโยธา	1) ไม่ผูกพัน 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่ผูกพันยกเว้นที่ให้ทำได้ในข้อผูกพัน แนวนอน	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่ผูกพัน ยกเว้นที่กำหนดไว้ในข้อ ผูกพันแนวนอน และคนสหรัฐต้องมี ใบประกอบอาชีพในมลรัฐ District of Columbia	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ผู้ให้บริการจะต้องเป็นคนในมลรัฐ เท่านั้นในมลรัฐ 12 แห่ง

	ประเทศไทย*		สหรัฐอเมริกา**	
	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดเยี่ยงคนชาติ	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดเยี่ยงคนชาติ
5. บริการด้านการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตยกรรม	1) ไม่ผูกพัน 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่ผูกพัน	1) ไม่ผูกพัน 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่ผูกพัน	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) พนักงาน หุ่นส่วน และ/หรือกรรมการจำนวน 2 ใน 3 ของบริษัทในสหรัฐมิชิกแกน จะต้องมิใช่ใบอนุญาตประกอบอาชีพ 4) ไม่ผูกพัน ยกเว้นที่กำหนดไว้ในข้อผูกพันแนวนอน	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อจำกัด

หมายเหตุ:

* ค่าจำกัดความของบุคคลของประเทศไทย

“ผู้เยี่ยมชมธุรกิจ (Business Visitor)” คือ บุคคลธรรมดาที่อยู่ในประเทศไทยเพื่อเข้าร่วมประชุมทางธุรกิจ ร่วมทำสัญญาซื้อหรือขายบริการ หรือการดูงานหรือกิจกรรมอื่น และเข้ามาเพื่อการลงทุน จะสามารถอยู่ในประเทศไทยได้ชั่วคราวไม่เกิน 90 วัน และอาจต่อระยะเวลาการอยู่ต่อได้ไม่เกิน 1 ปี

“ผู้อยู่อาศัยภายในกิจการ (Intra-corporate Transferee)” คือ ผู้จัดการ ผู้บริหาร หรือผู้เชี่ยวชาญ โดยคนเหล่านั้นเป็นลูกจ้างบริษัทที่ตั้งในต่างประเทศอย่างน้อย 1 ปีก่อนที่จะเข้ามาทำงานในประเทศไทย และบริษัทต้องมีลักษณะตามที่กรมแรงงานกำหนด ซึ่งจะสามารถอยู่ในประเทศไทยได้ชั่วคราวไม่เกิน 1 ปี และต่ออายุได้ 3 ครั้งๆ ละไม่เกิน 1 ปี

“ผู้จัดการ (Manager)” หมายถึง บุคคลภายในองค์กรซึ่งทำหน้าที่หลักในการอำนวยความสะดวกหรือฝ่ายหรือส่วนย่อยขององค์กร กำกับและควบคุมงานของลูกจ้างระดับหัวหน้างาน ผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ หรือจัดการ มีอำนาจหน้าที่ในการจ้างและไล่ออกหรือดำเนินการด้านบุคคลอื่นๆ (เช่น มีอำนาจหน้าที่ในการเลื่อนตำแหน่งหรือการลา) และมีอำนาจใช้ดุลยพินิจในการดำเนินงานประจำวัน ผู้จัดการไม่รวมถึงหัวหน้างานระดับต้น ยกเว้นลูกจ้างที่อยู่ได้บังคับบัญชาเป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพหรือทำหน้าที่ที่จำเป็นต่อการให้บริการ

“ผู้บริหาร (Executive)” หมายถึง บุคคลในองค์กรซึ่งมีหน้าที่หลักในการอำนวยความสะดวกด้านการจัดการองค์กร เป็นผู้กำหนดเป้าหมายและนโยบายขององค์กร สามารถใช้อำนาจในการตัดสินใจ และถูกกำกับหรือรับคำสั่งเพียงจากผู้บริหารในระดับสูงกว่าคณะกรรมการ หรือผู้ถือหุ้นของธุรกิจ ผู้บริหารจะไม่ทำหน้าที่โดยตรงในหน้าที่เกี่ยวกับการให้บริการ

“ผู้เชี่ยวชาญ (Specialist)” หมายถึง บุคคลภายในองค์กรซึ่งมีความรู้ความชำนาญทางวิชาการในระดับสูง และผู้มีความรู้ด้านการบริการ เครื่องมือวิจัย เทคนิค หรือการจัดการขององค์กร

“ผู้ให้บริการตามสัญญา (Contractual service supplier)” จะเข้ามาในประเทศไทยได้ต้องเป็นไปตามข้อผูกพันเฉพาะ และมีคุณลักษณะดังนี้ คือ 1. เป็นบุคคลผู้ให้บริการตามสัญญาชั่วคราว ซึ่งเป็นลูกจ้างของนิติบุคคลที่ไม่มีการจัดตั้งกิจการในประเทศไทย 2. นิติบุคคลนั้นต้องทำงานในประเทศไทยไม่เกิน 3 เดือน 3. สัญญาการให้บริการต้องเป็นไปตามข้อกำหนด กฎหมาย ระเบียบของประเทศไทย 4. ลูกจ้างในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามข้อกำหนดจะต้องเป็นลูกจ้างของนิติบุคคลที่ให้บริการก่อนที่ยื่นขออนุมัติเข้าประเทศ 5. เป็นบุคคลธรรมดาที่มีความรู้และประสบการณ์ตามที่แต่ละสาขากำหนดและเป็นไปตามเงื่อนไขการเข้ามาประกอบธุรกิจ (management needs) ของกรมแรงงาน 6. สามารถเข้ามาทำงานชั่วคราวได้ไม่เกิน 3 เดือนหรือตามสัญญาจ้างที่มีระยะเวลาน้อยกว่านั้น 7. ลูกจ้างตามสัญญาสามารถทำงานดังต่อไปนี้ได้ โดยไม่ต้องมีใบประกอบวิชาชีพของไทยคือ บริการให้คำปรึกษาด้านการติดตั้งฮาร์ดแวร์คอมพิวเตอร์ บริการด้านซอฟต์แวร์ บริการประมวลข้อมูลยกเว้นการให้บริการโครงข่ายโทรคมนาคมสาธารณะ บริการฐานข้อมูลยกเว้นการให้บริการโครงข่ายโทรคมนาคมสาธารณะ บริการด้านคอมพิวเตอร์อื่น (เช่น บริการฝึกอบรมด้านซอฟต์แวร์) บริการให้คำปรึกษาด้านการบริหารจัดการทั่วไป บริการด้านวิศวกรรมยกเว้นวิศวกรรมโยธา บริการด้านที่พัก (Hotel Lodging service) และบริการร้านอาหาร

** คำจำกัดความของบุคคลของสหรัฐอเมริกา มีดังนี้

“ผู้ขายบริการ (service saleperson)” เป็นบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในสหรัฐอเมริกา และไม่ได้รับรายได้ในประเทศสหรัฐฯ โดยบุคคลดังกล่าวเป็นตัวแทนของผู้ให้บริการเพื่อเจรจาต่อรองการขายบริการของผู้ให้บริการ โดยการขายนั้นไม่ได้ขายตรงต่อสาธารณะ และไม่ได้เป็นผู้ให้บริการเอง ซึ่งบุคคลเหล่านี้สามารถอยู่ในสหรัฐฯ ได้ 90 วัน

“ผู้อพยพย้ายภายในกิจการ (Intra-corporate Transferee)” คือ ผู้จัดการ ผู้บริหาร หรือผู้เชี่ยวชาญ (คำจำกัดความของบุคคลเหล่านี้เหมือนกับคำจำกัดความของประเทศไทยข้างต้น) โดยคนเหล่านั้นเป็นลูกจ้างบริษัทที่ตั้งในต่างประเทศอย่างน้อย 1 ปี ก่อนที่จะเข้ามาทำงานในประเทศ โดยบุคคลเหล่านี้สามารถอยู่ในสหรัฐฯ ได้ 3 ปี และต่ออายุได้อีก 2 ปี โดยอยู่รวมทั้งหมดไม่เกิน 5 ปี

“บุคลากรด้านการจัดการ (Personnel Engaged in Establishment)” เป็นผู้จัดหาบุคคลในตำแหน่งผู้จัดการหรือผู้บริหารเพื่อเข้ามาทำงานในสหรัฐฯ โดยแสดงหลักฐานให้เห็นว่าบริษัทจะเปิดดำเนินการภายใน 1 ปี นับแต่วันที่เดินทางเข้าไปถึง

“นางแบบและอาชีพเชี่ยวชาญพิเศษ (Fashion Models and Specialty Occupations)” ประเทศสหรัฐฯ กำหนดโควตาให้คนเข้าประเทศได้ 65,000 คนต่อปีตามอาชีพที่กำหนดใน 8 USC. 1101 (a)(15)(H)(i)(b) รวมถึง (1) นางแบบที่มีความโดดเด่น และ (2) บุคลากรในลักษณะอาชีพเชี่ยวชาญพิเศษซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้ 1. มีทักษะและประสบการณ์ความรู้เฉพาะด้านในระดับสูง และ 2. จบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาพิเศษ นายจ้างที่จะจัดหาแรงงานตามข้อ (2) นั้น บุคคลเชี่ยวชาญพิเศษนั้นจะต้อง 1) มีใบอนุญาตประกอบอาชีพในสหรัฐฯ ถ้าการประกอบอาชีพจะต้องมีใบอนุญาตในมลรัฐนั้นๆ 2. มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ตามที่กำหนด โดยบุคคลเหล่านี้จะสามารถเข้ามาทำงานได้ 3 ปี สำหรับคนต่างชาติในอาชีพเชี่ยวชาญและนายจ้างจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามเงื่อนไขของการจ้างงาน โดยมีเงื่อนไขดังนี้ a) นายจ้างสหรัฐฯ ต้องจ่ายค่าจ้างให้คนต่างตัวมากกว่าค่าจ้างจริงที่ลูกจ้างในบริษัทที่มีคุณสมบัติและประสบการณ์ใกล้เคียงกันได้รับ b) เงื่อนไขการจ้างงานดังกล่าวต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพการจ้างงานของลูกจ้างคนอื่นที่คุณสมบัติใกล้เคียงกัน c) ต้องไม่มีการนัดหยุดงานหรือเลิกจ้างด้วยสาเหตุจากความขัดแย้งด้านแรงงานหรือการบริหารงานอันมีผลกระทบต่ออาชีพเชี่ยวชาญ d) ใน 6 เดือนก่อนการยื่นขออนุญาตรับลูกจ้างคนต่างตัว นายจ้างสหรัฐฯ จะต้องไม่เลิกจ้างบุคคลในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญนี้ e) นายจ้างจะต้องดำเนินการรับสมัครในระยะเวลาอันเหมาะสมและมีจำนวนผู้เชี่ยวชาญสหรัฐฯ ที่เพียงพอ f) นายจ้างจะต้องการแจ้งให้ลูกจ้างทราบว่ากำลังมีการรับสมัครพนักงานใหม่ในบริษัทนั้น

ที่มา: รวบรวมโดยคณะวิจัย

8.2.3 ข้อเรียกร้องเบื้องต้น (Initial Request) ของไทย

หลังจากที่ทุกประเทศได้ยื่นข้อเสนอเบื้องต้นให้แก่ภาคีสมาชิก WTO แล้ว ประเทศภาคีจะยื่นข้อเรียกร้องกลับไปยังประเทศต่างๆ เป็นรายๆ ไป ประเทศไทยได้ยื่นข้อเรียกร้องเรื่องบริการวิชาชีพกลับไปเมื่อเดือนมกราคม 2546 จำนวน 13 ประเทศ¹⁹ (ดูรายชื่อประเทศในตารางที่ 8.5)

สาขาวิชาชีพที่ไทยยื่นข้อเรียกร้องได้แก่ วิชาชีพสถาปัตยกรรม วิศวกรรม การวางผังเมือง และภูมิสถาปัตยกรรม นักกายภาพบำบัด (Physiotherapist) และนวดแผนไทย (เพื่อวัตถุประสงค์ในการบำบัดทางกายภาพ) โดยเรียกร้องให้ประเทศคู่ค้ายอมรับคุณสมบัติหรือไปรับรองวิชาชีพที่ออกให้โดยประเทศไทย และเรียกร้องให้นักวิชาชีพของไทยสามารถเข้าไปทำงานในประเทศคู่เจรจาได้ในลักษณะการให้บริการตามสัญญา เป็นระยะเวลา 3 ปีหรือตามที่ระบุไว้ในสัญญา และสามารถเข้าออกประเทศคู่เจรจาได้หลายครั้ง (multiple entries)

8.2.4 ข้อเรียกร้องเบื้องต้น (Initial Request) ของประเทศอื่นต่อประเทศไทย

ประเทศไทยได้รับข้อเรียกร้องเรื่องบริการวิชาชีพจาก 14 ประเทศ²⁰ ซึ่งเป็นสาขาบริการที่ยื่นข้อเรียกร้องให้ไทยเปิดตลาดมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าประเทศเหล่านั้นมีความสนใจที่จะเข้าสู่ตลาดบริการวิชาชีพของไทยเป็นอย่างมาก

ก) ข้อเรียกร้องหลักของทุกสาขา (Horizontal Requests)

ภาพรวมข้อเรียกร้องหลักของทุกสาขาที่ไทยได้รับจากประเทศสมาชิกอื่นคือ ขอให้ลดอุปสรรคการค้าบริการในรูปแบบการค้า mode 3 และ mode 4 เป็นหลัก โดย mode 3 นั้นขอให้ยกเลิกหรือเพิ่มเพดานผู้ถือหุ้นต่างชาติให้สูงกว่าร้อยละ 49 รวมทั้งยกเลิกเพดานจำนวนผู้ถือหุ้นต่างชาติ ส่วน mode 4 นั้นขอให้เพิ่มหมวด (category) ของบุคคลธรรมดาให้เข้ามาทำงานในไทยได้ เช่น ผู้ให้บริการตามสัญญา (Contractual service suppliers) นักธุรกิจต่างชาติที่เข้ามาประกอบธุรกิจ (Business visitors) และผู้ให้บริการงานติดตั้ง (Installers services) รวมทั้งเรียกร้องให้ไทยขยายอายุของใบอนุญาตการทำงาน (work permit) ในประเทศของพนักงานบริษัทต่างชาติที่โอนย้ายมาจากต่างประเทศ (intra-corporate transferees) นอกจากนี้ยังขอให้ไทยผ่อนผันสิทธิการถือครองที่ดินของคนต่างชาติอีกด้วย

¹⁹ ประเทศไทยยื่นข้อเรียกร้อง 8 สาขา ได้แก่ บริการวิชาชีพ บริการทางธุรกิจ บริการก่อสร้างและวิศวกรรมที่เกี่ยวข้อง บริการด้านการศึกษา บริการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและทางสังคม บริการท่องเที่ยวและการเดินทางที่เกี่ยวข้อง บริการด้านนันทนาการ วัฒนธรรมและการกีฬา และบริการด้านอื่นๆ ซึ่งไทยยื่นข้อเรียกร้องในสาขาการท่องเที่ยวและการเดินทางที่เกี่ยวข้องไปยังประเทศต่างๆ มากที่สุดถึง 15 ประเทศ รองลงมาคือบริการทางธุรกิจ (14 ประเทศ) และบริการวิชาชีพ (13 ประเทศ) ตามลำดับ

²⁰ ประเทศอื่นยื่นข้อเรียกร้อง 18 สาขาต่อประเทศไทย โดยสหรัฐ และญี่ปุ่นเรียกร้องให้ไทยเปิดสาขาบริการมากที่สุดถึง 16 สาขา

อย่างไรก็ตาม จากข้อเรียกร้องที่ขอให้ไทยยกเลิกหรือเพิ่มเพดานผู้ถือหุ้นต่างชาติให้สูงกว่าร้อยละ 49 นั้นเป็นข้อเรียกร้องที่ขัดกับ พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว 2542 ที่จำกัดเกี่ยวกับสัดส่วนหุ้นส่วนต่างชาติไม่เกินร้อยละ 49 (ตามบัญชีสาม)²¹

สำหรับใบอนุญาตการทำงานของคนต่างชาตินั้นมีอายุไม่เกิน 1 ปี ตาม พ.ร.บ. การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 และต่ออายุใบอนุญาตได้ไม่เกิน 1 ปี เว้นแต่ บุคคลต่างชาติที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานตามกฎหมายเฉพาะ เช่น กฎหมายส่งเสริมการลงทุน ระบุให้บุคคลต่างชาติที่เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการทางเทคนิคเข้ามาทำงานในบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมได้มากกว่า 2 ปี

ส่วนข้อเรียกร้องให้ผ่อนผันสิทธิการถือครองที่ดินของคนต่างชาตินั้น ปัจจุบันกฎหมายไทยเปิดโอกาสให้ต่างชาติมีสิทธิในที่ดินมากขึ้น เช่น พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2542 ยังให้สิทธิคนต่างด้าวที่นำเงินเข้ามาลงทุนในประเทศไม่ต่ำกว่า 40 ล้านบาทไม่ต่ำกว่า 3 ปี สามารถซื้อที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยภายในเขตกรุงเทพฯ เขตเมืองพัทยา เขตเทศบาลหรือภายในบริเวณที่กำหนดเป็นเขตที่อยู่อาศัยตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองได้ไม่เกิน 1 ไร่ นอกจากนี้ พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ยังเปิดโอกาสให้ต่างชาติสามารถถือครองที่ดินเพื่อใช้ในกิจการที่ได้รับอนุญาตหรือที่ดินในนิคมอุตสาหกรรมที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ

อย่างไรก็ดี ในข้อเสนอเบื้องต้นของไทยได้เพิ่มหมวดของบุคคลประเภท Business Visitor และ Contractual Services Supplier ให้สามารถเข้ามาติดต่อธุรกิจหรือให้บริการตามสัญญาในประเทศไทยได้ไม่เกิน 90 วันแล้ว

ข) ข้อเรียกร้องรายสาขา (Sectoral Requests)

ข้อเรียกร้องต่อไทย สาขาที่มีข้อเรียกร้องมาก ได้แก่ บริการทางกฎหมาย การบัญชีและการตรวจสอบบัญชี สถาปัตยกรรม วิศวกรรม และ integrated engineering services การวางผังเมืองและภูมิสถาปัตยกรรม การแพทย์และทันตกรรม และสัตวแพทย์

ข้อเรียกร้องส่วนใหญ่จะขอให้ไทยเปลี่ยนระดับการผูกพันใน mode 1 จากไม่ผูกพัน (unbound) เป็นไม่มีข้อจำกัด (none) กล่าวคือ ต่างชาติสามารถให้บริการวิชาชีพข้ามพรมแดนผ่านสื่อต่างๆได้ แม้ปัจจุบันจะมีการส่งข้อมูลทาง e-mail อยู่แล้ว แต่การนำข้อมูลไปใช้ยังต้องผ่านกระบวนการอนุมัติตามเงื่อนไขทางกฎหมายของไทย และขอให้ไทยยกเลิกการกำหนดคุณสมบัติเกี่ยวกับสัญชาติ (nationality requirement) และขอให้พิจารณานักวิชาชีพจากประเทศอื่นเข้ามาให้บริการในไทยร่วมกับนักวิชาชีพของไทยที่ได้รับใบอนุญาตประกอบการอย่างถูกต้อง เช่น สถาปนิก เป็นต้น

²¹ ตาม พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 บัญชีที่สาม ประกอบด้วยธุรกิจที่คนไทยยังไม่พร้อมแข่งขันกับกิจการของคนต่างด้าว การประกอบธุรกิจบริการทุกประเภทจัดอยู่ในบัญชีสาม ซึ่งคนต่างด้าวจะประกอบธุรกิจได้ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ซึ่งหมายความว่า ไทยยังมีข้อจำกัดเรื่องสัดส่วนหุ้นส่วนต่างชาติที่ร้อยละ 49 ซึ่งเป็นข้อจำกัดแนวนอนในบริการในรูปแบบที่ 3 (mode 3) ทุกประเภท

จากข้อเรียกร้องในการเปิดเสรีสาขาวิชาชีพทางกฎหมาย การบัญชีและการตรวจสอบบัญชี สถาปนิก และวิศวกรรมนั้น ขัดกับกฎหมายการทำงานของคนต่างด้าว ซึ่งกำหนดวิชาชีพเหล่านี้เป็นวิชาชีพสงวนยกเว้นวิศวกรโยธา ไทยจึงไม่สามารถทำตามข้อเรียกร้องนั้นได้ยกเว้นจะมีการแก้ไขกฎหมายใหม่

ตารางที่ 8.5 ข้อเรียกร้องเบื้องต้นด้านบริการวิชาชีพของไทย และประเทศอื่นที่ยื่นต่อไทย

	ประเทศอื่น	ไทยยื่น request ประเทศอื่น	ประเทศอื่นยื่น request ไทย
1	ญี่ปุ่น	X	X
2	จีน	X	X
3	ไต้หวัน	X	X
4	เกาหลี	X	X
5	ฮ่องกง	X	X
6	ออสเตรเลีย	X	X
7	นิวซีแลนด์	X	X
8	สหรัฐอเมริกา	X	X
9	แคนาดา	X	X
10	สหภาพยุโรป	X	X
11	สวีเดน	X	X
12	นอร์เวย์	X	X
13	อินเดีย	X	X
14	มาเลเซีย		X
	รวม	13	14

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2545)

กล่าวโดยสรุป ไทยเรียกร้องให้ 13 ประเทศภาคีเปิดเสรีบริการวิชาชีพโดยเฉพาะบริการกายภาพบำบัด และการนวดแผนไทย ซึ่งประเทศไทยมีความชำนาญในการให้บริการ ซึ่งแตกต่างจากประเทศภาคีอื่นที่เรียกร้องให้ไทยเปิดเสรีให้คนต่างด้าวสามารถเข้าไปทำงานอาชีพนักกฎหมาย วิศวกรโยธา สถาปนิก และนักบัญชีในประเทศไทยได้ เนื่องจากกฎหมายไทยยังเป็นอุปสรรคในการเข้ามาทำงานของคนต่างด้าวอยู่ ดังนั้นเป้าหมายการเปิดตลาดวิชาชีพของไทยกับต่างประเทศจึงไม่เหมือนกัน คือ ไทยจะเน้นขอเปิดเสรีแรงงานกึ่งฝีมือ ส่วนต่างประเทศจะเน้นให้ผู้เชี่ยวชาญสามารถเข้าไปทำงานในประเทศไทยได้

8.3 ความตกลงการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับประเทศออสเตรเลีย

จากความตกลงการค้าเสรีทวิภาคีไทย-ออสเตรเลีย พบว่า ประเทศไทยเปิดให้ออสเตรเลียสามารถลงทุนในสาขาบริการได้เพิ่มขึ้น เช่น การก่อสร้าง การบริการจัดจำหน่าย ฯลฯ แต่สำหรับกิจการบริการวิชาชีพนั้น ยังคงห้ามนักลงทุนออสเตรเลียลงทุนในธุรกิจบริการวิชาชีพตามกฎหมายประกอบกิจการคนต่างด้าวเช่นเดิม

สำหรับ mode 4 ประเทศไทยยังคงห้ามคนออสเตรเลียประกอบอาชีพสงวน 39 อาชีพ เช่นเดิม แต่ไทยอนุญาตให้ 1) ผู้โอนย้ายภายในกิจการ 2) ผู้ให้บริการตามสัญญา และ 3) ผู้เยี่ยมเยียนธุรกิจ สามารถเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้ ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอเบื้องต้นที่ไทยให้ไว้ใน WTO

ส่วนประเทศออสเตรเลียก็อนุญาตให้คนไทย 3 ประเภทที่กล่าวข้างต้นเข้ามาทำงานในประเทศออสเตรเลียได้โดยไม่ต้องผ่านการทดสอบเช่นกัน สำหรับผู้ให้บริการตามสัญญานั้น ออสเตรเลียได้เปิดโอกาสให้พ่อครัวไทยที่เป็นผู้ให้บริการตามสัญญาสามารถทำงานในประเทศได้ไม่เกิน 4 ปี ซึ่งเป็นอาชีพที่ประเทศไทยให้ความสำคัญในการบุกต่างประเทศเป็นพิเศษ รวมถึงยังได้มีการระบุไว้ในข้อตกลงว่าให้สองประเทศสนับสนุนการสร้างมาตรฐานการนวดบำบัดแบบไทยในการเจรจาบททวนอีก 3 ปีข้างหน้า นอกจากนี้ ออสเตรเลียก็ยังเปิดโอกาสให้วิศวกร สถาปนิก นักกฎหมาย และนักบัญชีเข้าไปทำงานในออสเตรเลียได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด เช่น ต้องขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานที่กำหนด และ มีความรู้และประสบการณ์ตามที่กำหนด เป็นต้น

ในความเป็นจริงแล้ว อาชีพที่ประเทศไทยสนใจเปิดตลาดเสรีจะแตกต่างจากที่ประเทศภาคีสนใจ กล่าวคือ ไทยต้องการเปิดตลาดการให้บริการของพ่อครัว นักนวดบำบัด เป็นต้น²² ส่วน ออสเตรเลีย หรือประเทศอื่นๆ ต้องการเปิดบริการวิชาชีพที่มีใบอนุญาตประกอบอาชีพที่เป็นหลักสากล เช่น วิศวกร สถาปนิก นักกฎหมาย นักบัญชีหรือผู้ตรวจสอบบัญชี เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าการให้ความสำคัญกับการเปิดตลาดเสรีด้านบริการวิชาชีพของไทยกับออสเตรเลียมีระดับที่แตกต่างกัน คือ ไทยเน้น semi-skilled labor ส่วนออสเตรเลียเน้น professional หรือ specialist แม้ประเทศไทยจะมองว่าอาชีพพ่อครัว และนักนวดบำบัดสามารถสร้างมาตรฐาน และมีใบอนุญาตประกอบอาชีพได้ แต่อาชีพดังกล่าวก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

²² ขณะนี้ไทยกำลังเจรจา FTA กับญี่ปุ่น ซึ่งไทยให้ความสำคัญกับอาชีพพ่อครัว นักนวดบำบัด และผู้ให้บริการสปา เช่นเดียวกับที่เจรจากับประเทศออสเตรเลีย โดยมีการประชุมเจรจา JTEPA ครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2548 เรื่องการเคลื่อนย้ายบุคคล ได้ผลสรุปว่า ญี่ปุ่นพร้อมจะอนุญาตให้ 1) พ่อครัวไทยเข้าเมืองและอยู่ทำงานได้โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องได้รับการรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงานระดับ 1 (ขั้นต้น) และมีประสบการณ์ทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี (สามารถนับรวมประสบการณ์การศึกษาก่อนได้รับการรับรองมาตรฐาน) 2) Spa Manager (ในฐานะ investor/ manager) และผู้ฝึกสอนด้านสปา (ในฐานะ instructor) เข้าเมืองและอยู่ทำงานได้ แต่ส่วนของ spa therapist ฝ่ายญี่ปุ่นตกลงที่จะหารือต่อหลังจากความตกลงฯ มีผลใช้บังคับเกี่ยวกับระบบมาตรฐาน เพื่อให้ได้ข้อยุติภายใน 2 ปี รวมทั้งสาขาที่ต้องใช้วุฒิปริญญาตรี อาทิ ผู้สอนนาฏศิลป์ไทย ผู้สอนดนตรีไทย การทำอาหารไทย มวยไทย ภาษาไทย เป็นต้น โดยญี่ปุ่นเรียกร้องในเรื่องเงื่อนไขการออกและต่ออายุใบอนุญาตทำงาน ข้อจำกัดเกี่ยวกับจำนวนชาวต่างชาติในการออกใบอนุญาตทำงาน ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจ้างคนไทยในการอนุญาตให้อยู่ต่อ (extension of stay) ข้อกำหนดรายได้ขั้นต่ำของชาวญี่ปุ่นในการอนุญาตให้อยู่ต่อ การอนุญาตเข้าเมืองและอยู่ทำงานในไทยของ short-term business visitor และ intra-corporate transferee ของญี่ปุ่น การขอใบอนุญาตทำงานโดยนายจ้างตาม มาตรา 8 ของ พ.ร.บ. การทำงานของคนต่างด้าว พ. ศ. 2521 และการใช้ One Stop Service Center (ที่มา: นายวีรชัย พลาศรัย ผู้อำนวยการสำนักงานเจรจาเขตการค้าเสรีไทย - ญี่ปุ่น กระทรวงการต่างประเทศ 4 เมษายน 2548 http://www.mfa.go.th/jtepa/archives/mofficial_038.html)

8.4 ความตกลงการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศอื่น

8.4.1 ข้อตกลงการค้าเสรีสหรัฐฯ-สิงคโปร์

ในความตกลงการค้าเสรีทวิภาคีนี้ กำหนดให้ทั้งสองประเทศต้องให้ความร่วมมือกัน เพื่อพัฒนามาตรฐานและหลักเกณฑ์การออกไปประกอบวิชาชีพ (licensing) และหนังสือรับรอง (certification) ให้เป็นที่ยอมรับร่วมกันทั้งสองฝ่าย โดยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะคำนึงถึงประเด็นด้านการศึกษา การสอบวัดผล ประสิทธิภาพการทำงานวิชาชีพ การพัฒนาวิชาชีพ เป็นต้น (ดูตารางที่ 8.6 ประกอบ) หากไทยเปิดเสรีกับประเทศสหรัฐฯ แล้ว ไทยก็จำเป็นต้องร่วมสนับสนุนความร่วมมือดังกล่าวด้วยเช่นกัน

ส่วนประเด็นข้อจำกัดด้านบุคลากรในบริการวิชาชีพ (บัญชี วิศวกรรม สถาปัตยกรรม กฎหมาย) ในข้อตกลงของสหรัฐฯ และสิงคโปร์นั้น ไม่ได้ให้ข้อผูกพันไว้ แสดงว่าทั้งสองประเทศยังไม่เปิด mode 4 เช่นกัน ยกเว้นกรณีที่สหรัฐฯ ให้โควตาแก่คนสิงคโปร์ที่เข้าข่ายเป็น specialty occupation จำนวน 5,400 คน สามารถเข้าไปทำงานในสหรัฐฯ ในสาขาต่างๆ ได้ เช่น วิศวกรรม วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์กายภาพ เทคโนโลยีชีวภาพ คณิตศาสตร์ การศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจ เป็นต้น เนื่องจากสองประเทศได้ทำข้อตกลง FTA กัน

8.4.2 ข้อตกลงการค้าเสรีสหรัฐฯ-ชิลี

ในความตกลงการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างสหรัฐฯ-ชิลี จะมีสาระสำคัญเหมือนกับที่สหรัฐฯ มีข้อตกลงกับสิงคโปร์ กล่าวคือ สองประเทศต้องสนับสนุนความร่วมมือกันเพื่อพัฒนามาตรฐานและหลักเกณฑ์การออกไปอนุญาตประกอบวิชาชีพ โดยคำนึงถึงประเด็นต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

สาระสำคัญที่ข้อตกลงการค้าเสรีสหรัฐฯ-ชิลี มีเพิ่มเติมขึ้นมา คือ คู่ภาคีจะต้องปรึกษาหารือเพื่อขอคำแนะนำสำหรับบริการให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย และบริการด้านวิศวกรรมในเรื่องต่างๆ เช่น สัดส่วนการถือหุ้น มาตรฐานและหลักเกณฑ์การออกไปอนุญาต เป็นต้น โดยสหรัฐฯ ให้โควตาแก่คนชิลีที่เป็น specialty occupation จำนวน 1,400 คนที่สามารถเข้าไปทำงานในสหรัฐฯ ได้

กล่าวโดยสรุป การทำข้อตกลงทวิภาคีระหว่างสหรัฐฯ กับสิงคโปร์และชิลี เน้นการพัฒนาความร่วมมือกันในการกำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์วิชาชีพ พร้อมกับให้สิทธิพิเศษในรูปโควตาแก่คนสิงคโปร์และคนชิลีในการเข้าไปทำงานในสหรัฐฯ ซึ่งหากประเทศไทยทำข้อตกลงกับสหรัฐฯ ในอนาคต ก็คงต้องมีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพพร้อมกัน พร้อมทั้งอาจได้รับสิทธิพิเศษทางด้านโควตาเช่นเดียวกับสองประเทศที่กล่าวมา

ตารางที่ 8.6 สารสำคัญของความตกลงทวิภาคีระหว่าง ไทย/สหรัฐอเมริกา กับประเทศอื่น

หัวข้อ	ไทย - ออสเตรเลีย	สหรัฐฯ - สิงคโปร์	สหรัฐฯ - ชิลี
	Chapter 8 Trade in Services (Annex 8) and Chapter 10 Movement of Natural Persons	Chapter 8 Cross Border Trade in Services (Annex 8A Professional Services) and Chapter 11 Temporary Entry of Business Persons	Chapter 11 Cross Border Trade in Services (Annex 11.9 Professional Services) and Chapter 14 Temporary Entry for Business Persons
ข้อกำหนดทั่วไป	<p>ข้อผูกพันแนวนอนของประเทศไทย</p> <ul style="list-style-type: none"> ข้อตกลงนี้ให้ใช้กับบริการทุกสาขา ยกเว้นอาชีพ สวงน 39 อาชีพ ผู้โอนย้ายภายในกิจการ (Intra-corporation Transferee) ที่เป็นคนออสเตรเลียได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยได้ 1 ปี สามารถต่ออายุได้ทุก ๆ 1 ปี แต่รวมกันไม่เกิน 5 ปี โดยมีนายจ้างคนเดิม สำหรับสาขาหรือธุรกิจใดเครื่องของบริษัท ออสเตรเลียจะต้องนำเงินเข้าประเทศไทย <u>ไม่ต่ำกว่า 3 ล้านบาท</u> ต่อการจ้างลูกจ้างต่างชาติได้ 1 คน และจำกัดการจ้างงานคนต่างชาติรวมกันไม่เกิน 10 คน ผู้ให้บริการตามสัญญา (Contractual Service Supplier) ซึ่งเป็นผู้ให้บริการแก่คนออสเตรเลียหรือบริษัทไทย จะสามารถทำงานในประเทศไทยได้ 1 ปี และสามารถต่ออายุได้ทุก ๆ 1 ปี แต่รวมกันไม่เกิน 3 ปี โดยมีนายจ้างคนเดิม สำหรับบริษัทที่จะจดทะเบียนในประเทศไทยจะต้องมีทุนจดทะเบียนอย่างน้อย <u>2 ล้านบาท</u> ต่อการจ้างลูกจ้าง 1 คน และจำกัดการจ้างงานคนต่างชาติรวมกันไม่เกิน 10 คน 	<ul style="list-style-type: none"> คู่ภาคีจะสนับสนุนให้หน่วยงานภายในประเทศ พัฒนามาตรฐานและหลักเกณฑ์การออกไปประกอบวิชาชีพ (licensing) และหนังสือรับรอง (certification) ให้เป็นที่ยอมรับร่วมกันทั้งสองฝ่าย รวมถึงให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการร่วม มาตรฐานและหลักเกณฑ์ดังกล่าว จะคำนึงถึงประเด็นดังต่อไปนี้: <ol style="list-style-type: none"> 1) การศึกษา - การรับรองโรงเรียนหรือหลักสูตรการศึกษา 2) การสอบวัดผล - มาตรฐานในการสอบวัดผล รวมถึงรูปแบบการทดสอบอื่นๆ เช่น การสอบปากเปล่า และสอบสัมภาษณ์ 3) ประสบการณ์ - ระยะเวลาและลักษณะของประสบการณ์ที่ต้องการ 4) ความประพฤติและจริยธรรม - มาตรฐานด้านจริยธรรมวิชาชีพ และการควบคุมความประพฤติในด้านวิชาชีพ 5) การพัฒนาวิชาชีพ และทบทวนหนังสือรับรอง - การศึกษาต่อหรือการกำหนดคุณสมบัติเพื่อประกอบวิชาชีพต่อไป 6) ขอบเขตการปฏิบัติงาน - ขอบเขต หรือ 	<ul style="list-style-type: none"> คู่ภาคีจะสนับสนุนให้หน่วยงานภายในประเทศ พัฒนามาตรฐานและหลักเกณฑ์การออกไปประกอบวิชาชีพ (licensing) และหนังสือรับรอง (certification) ให้เป็นที่ยอมรับร่วมกันทั้งสองฝ่าย รวมถึงให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการ มาตรฐานและหลักเกณฑ์ดังกล่าว จะคำนึงถึงประเด็นดังต่อไปนี้: <ol style="list-style-type: none"> 1) การศึกษา - การรับรองโรงเรียนหรือหลักสูตรการศึกษา 2) การสอบวัดผล - มาตรฐานในการสอบวัดผล รวมถึงรูปแบบการทดสอบอื่นๆ เช่น การสอบปากเปล่า และสอบสัมภาษณ์ 3) ประสบการณ์ - ระยะเวลาและลักษณะของประสบการณ์ที่ต้องการ 4) ความประพฤติและจริยธรรม - มาตรฐานด้านจริยธรรมวิชาชีพ และการควบคุมความประพฤติในด้านวิชาชีพ 5) การพัฒนาวิชาชีพ และทบทวนหนังสือรับรอง - การศึกษาต่อหรือการกำหนดคุณสมบัติเพื่อประกอบวิชาชีพต่อไป 6) ขอบเขตการปฏิบัติงาน - ขอบเขต หรือ

หัวข้อ	ไทย - ออสเตรเลีย	สหรัฐฯ - สิงคโปร์	สหรัฐฯ - ชิลี
	<ul style="list-style-type: none"> • ผู้เยี่ยมเยือนธุรกิจ (Business Visitor) ที่ถือวีซ่าเข้าเมืองชั่วคราว จะสามารถอยู่และทำงานชั่วคราวได้ไม่เกิน 90 วัน แต่สามารถต่ออายุการพำนักได้ไม่เกิน 1 ปี • นักธุรกิจที่ถือบัตร APEC (APEC Business Travel Card: ABTC) จะสามารถเข้ามาทำธุรกิจประชุม สัมมนา หรือติดต่อทำธุรกิจได้ไม่เกิน 90 วัน สำหรับผู้ไม่มีบัตร APEC สามารถเข้ามาได้ไม่เกิน 15 วันโดยต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเข้าประเทศกับกรมแรงงานก่อน • คู่สมรสของนักลงทุนออสเตรเลีย ผู้ให้บริการตามสัญญา และผู้โอนย้ายภายในกิจการ สามารถทำงานในประเทศไทยได้ในตำแหน่งผู้จัดการ ผู้บริหาร หรือผู้เชี่ยวชาญ โดยเป็นตามกฎระเบียบของประเทศไทย <p>ข้อผูกพันแนวนอนของประเทศออสเตรเลีย</p> <ul style="list-style-type: none"> • คนไทยสามารถเข้ามาทำงานในประเทศออสเตรเลียโดยไม่ต้องผ่านการทดสอบภายใต้เงื่อนไขดังนี้ • ผู้เยี่ยมเยือนธุรกิจ อยู่ในประเทศได้ 90 วัน • ผู้ขายบริการ อยู่ในประเทศได้ 6 เดือนและขยายเวลาได้ไม่เกิน 1 ปี 	<p>ข้อจำกัด หรือการอนุญาตในการทำงาน</p> <p>7) ความรู้ท้องถิ่น - ความรู้ด้านกฎหมายท้องถิ่น ระเบียบ ภาษา ภูมิศาสตร์ อากาศ เป็นต้น</p> <p>8) การคุ้มครองผู้บริโภค - การประกันความรับผิดชอบจากความเสียหาย</p> <ul style="list-style-type: none"> • ภาคิจะสนับสนุนให้หน่วยงานตนพัฒนาขั้นตอนการออกใบอนุญาตชั่วคราว • คณะกรรมการร่วม จะมีการทบทวนข้อกำหนดทั่วไปอย่างน้อยทุก 3 ปี 	<p>ข้อจำกัด หรือการอนุญาตในการทำงาน</p> <p>7) ความรู้ท้องถิ่น - ความรู้ด้านกฎหมายท้องถิ่น ระเบียบ ภาษา ภูมิศาสตร์ อากาศ เป็นต้น</p> <p>8) การคุ้มครองผู้บริโภค - การประกันความรับผิดชอบจากความเสียหาย</p> <ul style="list-style-type: none"> • ภาคิจะสนับสนุนให้หน่วยงานตนพัฒนาขั้นตอนการออกใบอนุญาตชั่วคราว • คณะกรรมการจะมีการทบทวนข้อกำหนดทั่วไปนี้อย่างน้อยทุก 3 ปี คณะกรรมการจะต้องทบทวนในเรื่องความแตกต่างของกฎระเบียบระหว่างภาคิ นอกจากนี้ภาคิอาจหยิบยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามาตรฐานระหว่างประเทศขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง²³ กับบริการวิชาชีพนั้นๆ

²³ เป็นหน่วยงานระหว่างประเทศที่เปิดให้หน่วยงานของภาคิทั้งสองฝ่ายร่วมเป็นสมาชิก

หัวข้อ	ไทย - ออสเตรเลีย	สหรัฐฯ - สิงคโปร์	สหรัฐฯ - ชิลี
	<ul style="list-style-type: none"> • ผู้โอนย้ายภายในกิจการ อยู่ในประเทศได้ไม่เกิน 4 ปี และขยายเวลารวมกันได้ไม่เกิน 10 ปี (ผู้บริหาร ผู้จัดการ ผู้เชี่ยวชาญ) • ผู้ให้บริการตามสัญญา อยู่ในประเทศได้ไม่เกิน 3 ปี สำหรับพ่อครัวไทยที่เป็นผู้ให้บริการตามสัญญาสามารถอยู่ได้ไม่เกิน 4 ปี ซึ่งพ่อครัวไทยต้องมีคุณสมบัติตามมาตรฐานทางอาชีพที่กำหนดไว้ • ผู้บริหาร และผู้จัดการที่มีบริษัทตั้งในประเทศไทย แต่ต้องการขยายบริษัทในออสเตรเลีย จะสามารถอยู่ในออสเตรเลียได้ไม่เกิน 4 ปี • คู่สมรสของผู้โอนย้ายภายในกิจการ สามารถอยู่และทำงานในประเทศได้เท่ากับวีซ่าของผู้โอนย้ายภายในกิจการนั้น • สำหรับคนไทยที่เข้ามานอกเหนือจากที่กำหนดข้างต้นนั้น ประเทศออสเตรเลียยังไม่อนุญาตให้ทำ (unbound) • ประเทศออสเตรเลียจะสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างหน่วยงานด้านวิชาชีพของ ไทยและออสเตรเลีย เพื่อสร้างมาตรฐานการนวดบำบัดแบบไทย โดยผลการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดังกล่าวจะเจรจาในรอบต่อไปภายใน 3 ปี หลังจากข้อตกลงนี้บังคับใช้ 		

หัวข้อ	ไทย - ออสเตรเลีย	สหรัฐฯ - สิงคโปร์	สหรัฐฯ - ชิลี
<p>บริการวิชาชีพหลายสาขา : บริการให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย บริการด้านวิศวกรรม บริการด้านวิศวกรรมโยธา</p>	<p>ข้อผูกพันเฉพาะของประเทศไทย</p> <ul style="list-style-type: none"> ไม่มีภาระระบุเรื่องบริการวิชาชีพ แสดงว่าไทยยังคงยึดตามกฎหมายประกอบธุรกิจคนต่างด้าวที่มีอยู่ และกฎหมายการทำงานของคนต่างด้าวที่ห้ามทำอาชีพ 39 อาชีพสงวนดังที่กำหนดในข้อผูกพันแนวนอน <p>ข้อผูกพันเฉพาะของประเทศออสเตรเลีย</p> <ul style="list-style-type: none"> บริการให้คำปรึกษา - นักกฎหมายไทยอาจเป็นที่ปรึกษาให้กับสำนักงานกฎหมายท้องถิ่นของออสเตรเลียได้ แต่ไม่สามารถเป็นหุ้นส่วนหรือลูกจ้างในออสเตรเลียตะวันตกและออสเตรเลียใต้ได้ นอกเหนือจากที่กล่าวมานี้ออสเตรเลียจะ<u>ไม่ผูกพัน</u> ยกเว้นที่กำหนดไว้ในข้อผูกพันแนวนอน บริการด้านบัญชี - คนไทยอาจเป็นผู้ตรวจสอบบัญชีหรือผู้ชำระบัญชีได้ โดยมีหุ้นส่วนอย่างน้อย 1 คนเป็นคนพำนักถาวรในออสเตรเลีย นอกเหนือจากที่กล่าวมานี้ออสเตรเลียจะ<u>ไม่ผูกพัน</u> ยกเว้นที่กำหนดไว้ในข้อผูกพันแนวนอน บริการด้านภาษี - ไม่มีข้อจำกัด บริการด้านสถาปัตยกรรม - ไม่มีข้อจำกัด บริการด้านวิศวกรรม - ไม่มีข้อจำกัด บริการด้าน Integrated engineering-ไม่มีข้อจำกัด บริการด้านการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตยกรรม - ไม่มีข้อจำกัด 		<p>บริการให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย</p> <p>แต่ละภาคีจะปรึกษาหน่วยงานด้านวิชาชีพเพื่อขอคำแนะนำในเรื่องต่อไปนี้:</p> <ol style="list-style-type: none"> รูปแบบของบริษัทหรือหุ้นส่วนระหว่างทนายความที่ได้รับอนุญาต กับคนต่างชาติที่เป็นที่ปรึกษาด้านกฎหมาย การพัฒนามาตรฐานและหลักเกณฑ์ของใบอนุญาตสำหรับคนต่างชาติที่เป็นที่ปรึกษาด้านกฎหมาย เรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริการที่ปรึกษาด้านกฎหมายของคนต่างชาติ <p>โดยภาคีจะให้หน่วยงานวิชาชีพให้คำแนะนำข้างต้นภายใน 1 ปีหลังบังคับใช้ข้อตกลง</p> <p>บริการด้านวิศวกรรม</p> <p>แต่ละภาคีจะปรึกษาหน่วยงานด้านวิชาชีพเพื่อขอคำแนะนำในเรื่องต่อไปนี้:</p> <ol style="list-style-type: none"> การพัฒนากระบวนการขอใบอนุญาตชั่วคราวของวิศวกร เพื่อให้วิศวกรสามารถทำงานในประเทศได้ การพัฒนากระบวนการออกใบอนุญาตของหน่วยงาน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ขอ การลำดับความสำคัญของการขอใบอนุญาตชั่วคราวของวิศวกร เรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริการวิศวกรรม <p>โดยภาคีจะให้หน่วยงานวิชาชีพให้คำแนะนำข้างต้นภายใน 2 ปีหลังบังคับใช้ข้อตกลง</p>

หัวข้อ	ไทย - ออสเตรเลีย	สหรัฐฯ - สิงคโปร์	สหรัฐฯ - ชิลี
การเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา หรือ การเข้าเมืองชั่วคราว	ใน Chapter 10 เรื่องการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา จะให้คำจำกัดความของบุคคลแต่ละประเภท เช่น ผู้เยี่ยมเยียนธุรกิจ ผู้ให้บริการตามสัญญา และ ผู้โอนย้ายภายในกิจการ (ผู้บริหาร ผู้จัดการ ผู้เชี่ยวชาญ) ฯลฯ ที่สามารถเข้ามาในประเทศได้ ซึ่งมีคำจำกัดความที่คล้ายคลึงกับ GATS ดังที่เคยกล่าวมาแล้ว ซึ่งระยะเวลาที่บุคคลเหล่านี้สามารถเข้ามาทำงานในประเทศได้นั้นให้ดูจาก Annex 8	ใน Chapter 11 นี้จะกล่าวถึงหลักการที่ต้องคำนึงถึงในการเข้ามาทำงานของคนต่างด้าว เช่น ต้องพิสูจน์สัญญาของภาคี ต้องแสดงหลักฐานวัตถุประสงค์ของการเข้าประเทศ ต้องแสดงว่าการเข้ามาทำกิจการอยู่ในลักษณะกิจการระหว่างประเทศ หรือคนต่างด้าวที่เข้ามามีรายได้จากประเทศตนเอง เป็นต้น	ใน Chapter 14 นี้จะกล่าวถึงหลักการที่ต้องคำนึงถึงในการเข้ามาทำงานของคนต่างด้าว เช่น ต้องพิสูจน์สัญญาของภาคี ต้องแสดงหลักฐานวัตถุประสงค์ของการเข้าประเทศ ต้องแสดงว่าการเข้ามาทำกิจการอยู่ในลักษณะกิจการระหว่างประเทศ หรือคนต่างด้าวที่เข้ามามีรายได้จากประเทศตนเอง เป็นต้น

ที่มา: รวบรวมโดยคณะวิจัย

8.5 ผลกระทบของความตกลงการค้าทวิภาคีเสรีไทย-สหรัฐอเมริกา

ประเทศไทยและสหรัฐฯ ได้มีการลงนามสนธิสัญญาทางไมตรีระหว่างกัน (Treaty of Amity) เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ.2509 สนธิสัญญานี้ทำให้ผู้ลงทุนไทยและสหรัฐฯ สามารถไปลงทุนในประเทศของอีกฝ่ายได้ โดยสามารถถือหุ้นบริษัทได้ร้อยละ 100 ยกเว้น 6 สาขาบริการดังที่เคยกล่าวแล้ว

สนธิสัญญานี้จะครอบคลุมเฉพาะการลงทุนทางธุรกิจ (mode 3) เท่านั้น มิได้ครอบคลุมถึงการให้บริการของบุคคล (mode 4) รวมถึงนักวิชาชีพ โดยมีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่าการเปิดเสรีด้านการลงทุนภายใต้สนธิสัญญานี้มิได้เป็นการให้สิทธิแก่นักวิชาชีพที่จะไปทำงานในอีกประเทศหนึ่งได้ แสดงให้เห็นว่าแม้บริษัทไทยหรือสหรัฐฯ ที่ให้บริการด้านวิชาชีพสามารถไปก่อตั้งกิจการในประเทศสหรัฐฯ หรือประเทศไทยได้ แต่ทั้งสองประเทศไม่สามารถให้คนของประเทศตนไปทำงานอีกประเทศหนึ่งได้ ยกเว้นคนสองประเทศนั้นจะมีคุณสมบัติตามกฎหมายของแต่ละประเทศกำหนด²⁴

จากการห้ามนักวิชาชีพต่างด้าวทำงานในไทยดังกล่าว ทำให้ลูกจ้างที่ทำงานในสำนักงานวิชาชีพต้องเป็นคนไทย เพื่อให้การดำเนินธุรกิจจะตรวจราบรื่นทั้งในเรื่องการหาลูกค้าในประเทศไทยหรือการยื่นเอกสารต่างๆ กับหน่วยงานราชการ บริษัทอเมริกันส่วนใหญ่มักใช้วิธีการเป็นผู้ถือหุ้นร่วมกันกับผู้ถือหุ้นไทยมากกว่าจะถือหุ้นโดยอเมริกันทั้งหมด โดยสังเกตจากสัดส่วนการถือหุ้นในบริษัทกฎหมายหรือบริษัทที่ปรึกษาด้านบัญชีในประเทศไทย จะมีต่างชาติถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 49 แม้สนธิสัญญาฯ จะอนุญาตให้ถือหุ้นได้ร้อยละ 100 ก็ตาม ดังตารางที่ 8.7

หากในอนาคตประเทศไทยอนุญาตให้นักวิชาชีพต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้ ก็มีความเป็นไปได้ที่สำนักงานบริการที่ปรึกษาทางกฎหมายและบัญชี จะลดสัดส่วนผู้ถือหุ้นสัญชาติไทยลง เพราะไม่ต้องพึ่งพานักวิชาชีพไทยในการร่วมดำเนินธุรกิจแล้ว เนื่องจากสามารถนำคนอเมริกันที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้เพิ่มมากขึ้น โดยเน้นให้บริการเฉพาะด้านมากขึ้น เช่น บริการด้านกฎหมายการค้า ภาษี และการลงทุนระหว่างประเทศ รวมถึงการเป็นที่ปรึกษาด้านกฎหมายหรือบัญชีให้แก่บริษัทขนาดใหญ่หรือบริษัทต่างประเทศ ซึ่งไม่ได้แข่งขันกับสำนักงานกฎหมายของไทยรวมถึงสำนักงานวิชาชีพขนาดเล็กที่เน้นให้บริการกฎหมายภายในประเทศโดยตรง

²⁴ จากสนธิสัญญาไมตรีไทย-สหรัฐฯ ได้เปิดโอกาสให้คนไทยสามารถยื่นขอวีซ่าประเภท E เพื่อเข้าไปทำงานในสหรัฐฯ ได้ จากข้อมูลในปี 2545 คนไทยได้รับวีซ่าประเภท E-1 มีจำนวนทั้งสิ้น 49 ราย และประเภท E-2 จำนวน 117 ราย ซึ่งถือว่าคนไทยที่ไปทำงานในสหรัฐฯ ยังมีจำนวนไม่มากนัก

ตารางที่ 8.7 สัดส่วนการถือหุ้นต่างชาติในบริษัทกฎหมายและบัญชีในประเทศไทย

บริการ	ชื่อบริษัท	สัญชาติผู้ถือหุ้น	จำนวนคนต่างชาติต่อ จำนวนกรรมการทั้งหมด
บริการทางกฎหมาย	บริษัท เบเคอร์ แอนด์ แม็คเค็น ซี จำกัด	ไทย 89.72% ออสเตรเลีย 10.28%	0 : 10
	บริษัท ไวท์ แอนด์ เคส (ประเทศไทย) จำกัด	ไทย 51% สหรัฐฯ 49%	2 : 5
	บริษัท ดิลิกีแอนด์กิบบินส์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด	ไทย 52% สหรัฐฯ 48%	3 : 4
	บริษัท อัลเลน แอนด์ โอเวอร์รี (ประเทศไทย) จำกัด	ไทย 51.0% สหราชอาณาจักร 49.0%	2 : 4
บริการทางบัญชี	บริษัท ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์คู เปอร์ส เอบีเอส จำกัด	ไทย 100%	0 : 7
	บริษัท ดีลอยท์ ทูช ไร้มัทส์ ไชย ยศ จำกัด	ไทย 51% สหรัฐฯ 49%	2 : 7
	บริษัท สำนักงาน เอ็นส์ แอนด์ ยั้ง จำกัด	ไทย 100%	0 : 2
	บริษัท สำนักงาน เอสจีวี ณ ถกลาง จำกัด	ไทย 100%	0 : 1
	บริษัท เคพีเอ็มจี ออดิท (ประเทศไทย) จำกัด	ไทย 99.99%	3 : 4

หมายเหตุ: บริษัท สำนักงาน เอสจีวี ณ ถกลาง จำกัด ได้รวมกิจการกับ บริษัท เคพีเอ็มจี แล้ว

ที่มา: รวบรวมโดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ในกรณีที่ประเทศไทยทำความข้อตกลงการค้าเสรีทวิภาคีกับสหรัฐฯ โดยยึดแนวทางความตกลงเดียวกับ FTA สหรัฐฯ-สิงคโปร์, สหรัฐฯ-ชิลี และ ไทย-ออสเตรเลีย นั้น จะทำให้เกิดผลกระทบใน 3 เรื่อง คือ

8.5.1 การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ

ประเทศไทยอาจได้ประโยชน์จากการเปิดเสรีครั้งนี้ เนื่องจากสองประเทศต้องมีการร่วมกันพัฒนามาตรฐานและหลักเกณฑ์การออกใบประกอบวิชาชีพที่เป็นที่ยอมรับกันทั้งสองฝ่าย โดยเป็นระบบความตกลงยอมรับซึ่งกันและกัน (Mutual Recognition Agreement: MRA) ซึ่งจะมีผลให้เกิดความสะดวกในการเข้าทำงานชั่วคราวระหว่างประเทศไทยและสหรัฐฯ มากขึ้น เพราะมีมาตรฐานและหลักเกณฑ์คุณสมบัติของนักวิชาชีพที่ชัดเจน ทำให้นายจ้างและผู้อนุมัติการทำงานของคนต่างด้าวสามารถตัดสินใจจ้างนักวิชาชีพต่างชาติได้รวดเร็วขึ้น อย่างไรก็ตาม นักวิชาชีพไทยที่จะเข้าไปทำงานในสหรัฐฯ อาจจะมีอุปสรรคในเรื่องการขออนุญาตทำงานในแต่ละมลรัฐของประเทศสหรัฐฯ ได้

เพราะแต่ละมลรัฐมีอำนาจกำกับดูแลและออกใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพได้เอง แม้จะมีการยอมรับข้อตกลง FTA ระหว่างกันแล้ว แต่นักวิชาชีพไทยก็จำเป็นต้องผ่านคุณสมบัติตามที่แต่ละมลรัฐกำหนดด้วย ในทางกลับกัน ประเทศไทยมีลักษณะเป็นรัฐเดี่ยว จึงมีหลักเกณฑ์การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเดียวกันไม่ว่าจะไปทำงานที่จังหวัดใดก็ตาม

8.5.2 การเคลื่อนย้ายบุคคลระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา

ในกรณีที่ไทยทำข้อตกลง FTA กับสหรัฐฯ ไทยจะได้รับโควตาวีซ่า H-1B ทำให้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (specialty occupation) ของไทยสามารถเข้าไปทำงานในประเทศสหรัฐฯ ได้ เช่นเดียวกับที่สหรัฐฯ ให้กับประเทศสิงคโปร์และชิลี ทั้งนี้ สหรัฐฯ ให้โควตาแก่สิงคโปร์และชิลีจำนวน 5,400 คน และ 1,400 คนตามลำดับ โดยโควตาที่ให้เป็นหนึ่งในจำนวนโควตาทั้งหมด 65,000 คนต่อปีที่สหรัฐฯ จะให้แก่ผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ดังนั้นประเทศใดที่ทำข้อตกลง FTA กับสหรัฐฯ ภายหลังจากจะมีจำนวนโควตาที่เหลืออยู่ลดลงเรื่อยๆ

กรณีที่ไทยให้ความสำคัญต่อการเคลื่อนย้ายบุคคลในอาชีพฟอคริว นักนวดบำบัด และผู้ให้บริการสปา เช่นเดียวกับข้อตกลงทางการค้าไทย-ออสเตรเลีย หรือ ข้อตกลงที่กำลังเจรจากันอยู่ระหว่างไทย-ญี่ปุ่น ก็มีความเป็นไปได้สูงที่ไทยจะขอให้สหรัฐฯ ยอมรับมาตรฐานอาชีพฟอคริว นักนวดบำบัด และผู้ให้บริการสปาของไทยเช่นกัน ซึ่งออสเตรเลียยอมรับมาตรฐานฟอคริวไทยแล้ว แต่มาตรฐานการนวดบำบัดจะต้องมีการทบทวนกันภายหลังอีกครั้ง ส่วนกรณี FTA ไทย-ญี่ปุ่นที่กำลังมีการเจรจากันอยู่นั้น ในการประชุมเจรจา JTEPA ครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2548 ได้ผลสรุปว่า ญี่ปุ่นพร้อมอนุญาตให้ฟอคริวไทยเข้าเมืองและอยู่ทำงานได้โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องได้รับการรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงานระดับ 1 (ขั้นต้น) และให้ Spa Manager (ในฐานะ investor/ manager) และผู้ฝึกสอนด้านสปา (ในฐานะ instructor) เข้าเมืองและอยู่ทำงานได้ แต่ส่วนของ spa therapist ฝ่ายญี่ปุ่นตกลงที่จะหารือต่อหลังจากความตกลงฯ มีผลใช้บังคับเกี่ยวกับระบบมาตรฐาน เพื่อให้ได้ข้อยุติภายใน 2 ปี

8.5.3 การแข่งขันของสำนักงานวิชาชีพ

สำนักงานวิชาชีพของไทยจะได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีในกรณีที่ไทยอนุญาตให้นักวิชาชีพต่างชาติสามารถเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้เท่านั้น ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีข้อตกลงในลักษณะนี้

อย่างไรก็ตาม คณะวิจัยขอวิเคราะห์ในกรณีที่ไทยอนุญาตให้นักวิชาชีพต่างชาติเข้ามาทำงานในไทยได้ เพื่อเตรียมความพร้อมในการแข่งขันต่อไป กล่าวคือ กรณีสำนักงานบริการวิชาชีพอเมริกันที่ให้บริการด้านกฎหมาย บัญชี วิศวกรรม และสถาปัตยกรรม ที่มีขนาดเล็กใกล้เคียงกับของไทยเข้าสู่ตลาดในประเทศไทย โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกค้าต่างชาติเช่นเดียวกัน จะทำให้เกิดการแข่งขันระหว่าง SMES ของไทยและต่างชาติ ในกรณีนี้คณะวิจัยมีความเห็นว่า หากกลุ่มลูกค้าเป็นคนต่างชาติ น่าจะหันไปใช้บริการ SMES ที่เป็นบริษัทต่างชาติมากกว่า เพราะสามารถสื่อสารให้เข้าใจได้ง่ายกว่า ส่วน SMES ของไทยที่แต่ก่อนเน้นกลุ่มลูกค้าต่างชาติอาจจะต้องหันเหไปหากกลุ่มลูกค้าที่เป็นคนไทย

เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเนื่องไปยัง SMEs ที่เน้นลูกค้าคนไทยเดิมอยู่แล้ว ทำให้ SMEs ไทยเข้ามาแข่งขันกันเองในตลาดเพิ่มมากขึ้น²⁵

สำหรับโอกาสที่สำนักงานวิชาชีพของไทยจะใช้ประโยชน์จาก FTA ในการขยายกิจการไปยัง สหรัฐฯ น่าจะอยู่ในลักษณะการให้บริการเฉพาะด้าน เช่น การเป็นที่ปรึกษาด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายไทย หรือการไปปฏิบัติงานต่างประเทศในลักษณะเฉพาะกิจ เช่น การออกแบบตกแต่งร้านอาหารไทยหรือธุรกิจสปาในสไตล์เขตร้อน ซึ่งไทยน่าจะมีความคุ้นเคยและมีประสบการณ์ในการออกแบบตกแต่งด้านนี้เป็นอย่างดี แต่ไทยได้ให้ความสำคัญที่จะเข้าไปขยายธุรกิจในตลาดแถบเอเชีย (เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย เป็นต้น) มากกว่าประเทศสหรัฐฯ ดังนั้น SME ไทย คงไม่ได้ประโยชน์จากการเปิดเสรี FTA ไทย-สหรัฐฯ เท่าใดนัก

8.6 ข้อเสนอแนะ

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีทวิภาคีระหว่างไทยกับสหรัฐฯ รัฐบาลไทยควรดำเนินการดังต่อไปนี้

- พัฒนากฎระเบียบในการกำกับดูแลวิชาชีพ สร้างมาตรฐานบริการวิชาชีพที่ยอมรับโดยสากล รวมทั้งปรับปรุงหลักสูตรการเรียนให้สอดคล้องกับนานาชาติ เนื่องจากประเทศไทยมีสภาวิชาชีพต่างๆ ที่คอยกำกับดูแลวิชาชีพเป็นการเฉพาะแล้ว เช่น สภาวิชาชีพบัญชี สภาวิศวกร สภาสถาปนิก และสภานายความ ดังนั้นหน่วยงานเหล่านี้จึงควรมีบทบาทในการเตรียมพร้อมรับการแข่งขันจากการเปิดเสรี
- พัฒนาทักษะด้านภาษาต่างประเทศให้กับนักวิชาชีพของไทย เนื่องจากการไปทำงานยังต่างประเทศของนักวิชาชีพไทยจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสื่อสารกับชาวต่างชาติให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน หรือในกรณีที่นักวิชาชีพไทยต้องการทำงานในบริษัทต่างชาติที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย ก็ต้องมีทักษะภาษาต่างประเทศที่ค่อนข้างดี
- พัฒนาความรู้ทางด้านวิชาชีพเพิ่มเติม แม้นักวิชาชีพไทยจะมีความรู้พื้นฐานที่เพียงพอแล้ว แต่ยังคงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เพิ่มเติม เพราะความรู้ทางด้านวิศวกรรม สถาปัตยกรรม กฎหมาย หรือบัญชี มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่สหรัฐฯ ให้ความสำคัญในข้อตกลงทวิภาคีเช่นกัน
- พัฒนาระบบการต่อใบอนุญาตประกอบอาชีพมากกว่าจะยื่นเอกสารขอต่อใบอนุญาตเพียงอย่างเดียว เช่น กำหนดให้ต้องผ่านการฝึกอบรม สัมมนา หรือการทำกิจกรรมบริการวิชาชีพครบตามหลักสูตรเพิ่มเติม
- ส่งเสริมให้นักวิชาชีพไทยและอเมริกันทำงานร่วมกันในบริษัท เพื่อไม่ให้นักวิชาชีพของสองประเทศแย่งงานกันทำ โดยแต่ละคนสามารถร่วมกันทำงานตามความถนัดของตนเองได้

²⁵ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้บริการด้านบัญชีขนาดเล็กของไทย

- จำกัดให้สำนักงานวิชาชีพอเมริกันเน้นให้บริการเฉพาะกลุ่มลูกค้า เช่น ให้คำปรึกษา กฎหมายแก่คนต่างชาติ หรือ เป็นที่ปรึกษากฎหมายระหว่างประเทศ เป็นต้น
- ส่งเสริมการรวมกลุ่มของ SMEs ที่มีศักยภาพ เพื่อขยายธุรกิจไปต่างประเทศ
- ศึกษาความต้องการนักวิชาชีพ (Demand) และปริมาณนักวิชาชีพ (Supply) ที่มีอยู่ในตลาดแรงงานไทยว่ามีนักวิชาชีพเพียงพอหรือเกินความต้องการเพียงใด เพื่อให้สามารถปรับโครงสร้างตลาดแรงงานในสาขาวิชาชีพนี้ได้ทันกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต